

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Jana Pešková

Zákonné a smluvní zastoupení podnikatele

Diplomová práce

Olomouc 2011

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Zákonné a smluvní zastoupení podnikatele* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.“

V Řestokách dne 16. března 2011

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé diplomové práce, Mgr. Stanislavu Sochorovi, za odborné vedení, upřesnění a připomínky při zpracování této práce.

Obsah

Poděkování	3
Obsah	4
Seznam použitých zkratk	7
Úvod	8
1. Jednání podnikatele	10
1.1. Pojem „podnikatel“	10
1.2. Právní jednání	11
1.3. Osobní jednání podnikatele.....	12
1.3.1. Osobní jednání podnikatele fyzické osoby	12
1.3.2. Osobní jednání podnikatele právnické osoby	12
1.3.2.1. Jednání statutárního orgánu právnické osoby	12
1.3.2.2. Jednání likvidátora	13
1.3.2.3. Jednání jménem společnosti před jejím vznikem.....	14
2. Pojem „zastoupení“	16
3. Historický vývoj zákonného a smluvního zastoupení podnikatele	18
3.1. Historický vývoj zákonného zastoupení podnikatele	18
3.2. Historický vývoj smluvního zastoupení podnikatele	19
4. Zákonné zastoupení podnikatele	21
4.1. Vedoucí odštěpného závodu	21
4.1.1. Pojem „odštěpný závod“	21
4.1.2. Zřízení odštěpného závodu.....	22
4.1.3. Jednání vedoucího odštěpného závodu.....	22
4.1.4. Jiné organizační složky podniku zapisované do obchodního rejstříku.....	23
4.2. Osoby, které byly při provozování podniku pověřeny určitou činností.....	23
4.2.1. Podmínky vzniku zastoupení.....	24
4.2.2. Rozsah jednatelského oprávnění a překročení pravomocí	25
4.2.3. Zastoupení a smrt podnikatele.....	27
4.2.4. Zastoupení podle § 15 odst. 1 obchodního zákoníku a zastoupení podle § 20 odst. 2 občanského zákoníku.....	28
4.3. Jiné osoby jednající v provozovně podnikatele	29
4.3.1. Zákonné podmínky vzniku nezmocněného jednatelství.....	30
4.3.2. Zákonné zastoupení a nezmocněné jednatelství.....	34

4.3.3.	Nezmocněné jednatelství a jednatelství bez příkazu	35
4.3.4.	Význam nezmocněného jednatelství	36
4.4.	Institut opatrovníka	36
5.	Smluvní zastoupení podnikatele	37
5.1.	Plná moc podle právní úpravy občanského zákoníku.....	37
5.1.1.	Charakteristika institutu plné moci.....	37
5.1.2.	Náležitosti plné moci	37
5.1.3.	Jednání zmocněnce	38
5.1.4.	Překročení oprávnění na základě plné moci	40
5.1.5.	Zánik plné moci	41
5.2.	Podniková plná moc (prokura) podle právní úpravy obchodního zákoníku.....	42
5.2.1.	Charakteristika institutu prokury	42
5.2.2.	Druhy prokury	42
5.2.3.	Vznik prokury.....	43
5.2.4.	Účastníci prokury	45
5.2.5.	Rozsah jednatelského oprávnění prokuristy a jeho překročení	47
5.2.6.	Podepisování prokuristy	49
5.2.7.	Zánik prokury	51
5.3.	Srovnání institutů.....	52
Závěr	55	
Seznam použité literatury	59	
Právní předpisy	59	
Monografie.....	59	
Články.....	60	
Judikatura.....	61	
Internetové prameny	61	
Shrnutí.....	62	
Seznam klíčových slov	64	
Přílohy	66	
Příloha č. 1 (vybraná ustanovení zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů)	66	
Příloha č. 2 (vybraná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů)	70	

Příloha č. 3 (vybraná ustanovení zákona č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů)	75
--	----

Seznam použitých zkratek

obch. zák.	Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
obč. zák.	Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
OOZ	Zákon č. 946/1811 ř.z., obecný zákoník občanský
o.s.ř.	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
VZO	Zákon č. 1/1963 ř.z., všeobecný zákoník obchodní
živn. zák.	Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon ve znění pozdějších předpisů

Úvod

Jak již vyplývá z názvu mé práce, chtěla bych se zabývat zastoupením podnikatele. Institut zastoupení mě zaujal již při studiu občanského a posléze obchodního práva. Domnívám se, že jde o institut velmi potřebný a hojně využívaný, jak soukromými osobami (podle občanského práva), tak především osobami podnikatelskými (podle obchodního práva). Podnikatel samozřejmě může bez větších obtíží podnikat jen prostřednictvím osobního jednání, v případě podnikající fyzické osoby si lze jednání bez zastoupení představit například u drobného živnostníka, v případě právnických osob pak u drobné společnosti s ručením omezením, kde jedná jen jednatel. Přesto se domnívám, že využití institutu zastoupení bude pro většinu podnikatelských subjektů velice účelné, v případě velkých korporací v podstatě nezbytné.

Protože je mým tématem zastoupení podnikatele, chtěla bych nejprve vymežit osobu podnikatele a jeho právní jednání. Stručně se chci zabývat také přímým jednáním podnikatele, které je, v souvislosti se zastoupením, také třeba zmínit, už z toho důvodu, abych jej oddělila od zastoupení.

Dále bych chtěla vymežit pojem „zastoupení“ a stručně popsat jeho historický vývoj.

V dalších kapitolách, které považuji za stěžejní, bych se chtěla zabývat zákonným a smluvním zastoupením podnikatele. V případě zákonného zastoupení bych chtěla rozebrat institut vedoucího odštěpného závodu zapsaného do obchodního rejstříku (§ 13 obchodního zákoníku). Dále bych chtěla analyzovat jednání osob pověřených určitou činností při provozování podniku (§ 15 obchodního zákoníku), jež někteří autoři považují za druh smluvního zastoupení. Také bych se chtěla zabývat jednáním jiné osoby jednající v provozovně podnikatele (§ 16 obchodního zákoníku), což je výjimečným institutem, kdy podnikatele při splnění vymezených podmínek zavazuje i jednání osoby, která k tomu nebyla nijak pověřena. Jen okrajově bych také chtěla zmínit institut opatrovníka, který je sice upraven v hmotněprávním předpise, přesto se jedná o procesněprávní institut. V mé práci se jedná o jedinou zmínku o procesněprávním zastoupení, jinak se věnuji pouze zastoupení hmotněprávnímu.

V kapitole o smluvním zastoupení bych se chtěla věnovat plné moci podle občanského zákoníku, která má uplatnění i v podnikatelské sféře. Především bych chtěla vymežit její náležitosti, jednání zmocněnce, překročení rozsahu a zánik. Dále bych chtěla rozebrat institut prokury. Zde bych chtěla především vymežit druhy prokury, její vznik a účastníky,

rozsah zmocnění a jeho překročení, podepisování a zánik prokury. Tyto dva instituty jsou si velice podobné, ale je mezi nimi několik zásadních rozdílů. Především proto, že prokura je upravena jako podnikatelská moc tak, aby co nejvíce vyhovovala jednání podnikatele, zatímco plná moc je obecný institut, kterého využívají také soukromé osoby. Ve své práci bych chtěla tyto dva instituty srovnat z hlediska jejich rozdílů.

1. Jednání podnikatele

1.1. Pojem „podnikatel“

Jelikož je tématem mé diplomové práce zastoupení podnikatele, je, podle mého názoru, třeba nejprve vymežit, kdo je podnikatelem. Tuto otázku upravuje § 2 odst. 2 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen obch. zák.). Podnikatelem může být jak osoba fyzická, tak právnická. Obecně lze konstatovat, že osoba musí splňovat dva předpoklady, aby byla podnikatelem. A sice, že musí být držitelem oprávnění nebo povolení k výkonu podnikatelské činnosti a dále, že musí tuto podnikatelskou činnost skutečně vykonávat (výjimkou jsou osoby zapsané do obchodního rejstříku, protože tyto jsou podnikateli na základě jejich zápisu).¹

Obchodní zákoník dělí podnikatelské subjekty do čtyř kategorií:

- 1. Osoby zapsané v obchodním rejstříku.** Je nerozhodné, zda je osoba zapsána na základě obligatorního či fakultativního zápisu. Jak jsem již zmínila výše, nevyžaduje se u těchto osob, aby skutečně vykonávaly podnikatelskou činnost. U právnických osob, např. u akciových společností, je možné, že jsou založeny za jiným účelem než je podnikání a podnikateli se stanou jen na základě zápisu do obchodního rejstříku.
- 2. Osoby, které podnikají na základě živnostenského oprávnění.** Jedná se o osoby, které vykonávají živnosti podle zákona č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon ve znění pozdějších předpisů (dále jen „živn. zák.“), a mají k tomu příslušná živnostenská oprávnění. Je nerozhodné, jakou živnost podnikatel provozuje.
- 3. Osoby, které podnikají na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních právních předpisů.** Zde se jedná o činnosti, které jsou vyňaty z působnosti živnostenského zákona². Jde o činnost např. advokátů, notářů, znalců, tlumočnicků, daňových poradců apod.
- 4. Osoby, které provozují zemědělskou výrobu a jsou zapsané do evidence podle zvláštního právního předpisu.** Tímto je zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

¹ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 7.

² Viz. příloha č. 3 bod 1)

1.2. Právní jednání

„*Jednáním podnikatele je třeba rozumět realizaci právních úkonů³ vůči třetím osobám. Jednání podnikatele vždy směřuje navenek podnikatelského subjektu (ať již fyzické či právnické osoby) a jeho výsledkem je změna právních poměrů podnikatele spočívající ve vzniku, změně či zániku jeho subjektivních práv a povinností.*“⁴ Právní úkony činěné jménem a na účet podnikatele může činit samotný podnikatel, ale i jiná osoba, jejíž jednání se přičítá podnikateli.

Právní jednání podnikatele je třeba odlišovat od rozhodování a obchodního vedení. *Rozhodování* je vytvářením vůle v určité věci a děje se uvnitř podnikatelského subjektu. Jeho výsledkem je zpravidla realizovaný právní úkon.⁵ Jedná se např. o rozhodnutí valné hromady. *Obchodní vedení* se děje také uvnitř podnikatelského subjektu (obchodní společnosti nebo družstva), jedná se ale o řešení organizačních, ekonomických, technických a jiných otázek ovlivňujících výkon podnikatelských i dalších aktivit subjektu.⁶ Na rozdíl od obou těchto činností je právní jednání projevováno navenek, vůči třetím osobám.

Právní úprava jednání podnikatele je obsažena v § 13 až § 16 obch. zák. Tato úprava bude aplikována vždy, když jedná podnikatel (i tehdy, pokud se bude jednat o vztah, podléhající režimu občanského práva). Tuto úpravu nelze považovat za komplexní, proto jsou ve smyslu § 1 odst. 2 obch. zák.⁷ subsidiárně aplikovatelná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen obč. zák.), týkající se jednání účastníků občanskoprávních vztahů i na právní jednání podnikatele.⁸ Úprava v obchodním zákoníku je vůči občanskému zákoníku speciální, bude mít tedy vždy přednost.

Základním ustanovením upravujícím jednání podnikatele je § 13 odst. 1 obch. zák.⁹ Zákon zde rozlišuje přímé a nepřímé jednání podnikatele. **Přímým (osobním) jednáním** se rozumí takové jednání, při kterém podnikatel projevuje svoji vůli a činí tak vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. **Při nepřímém jednání** (zastoupení) projevuje vůli jménem podnikatele a na jeho účet (případně svým jménem a na účet podnikatele) osoba od podnikatele odlišná (zástupce).¹⁰ Více se tímto budu zabývat v následujících kapitolách.

³ Viz. příloha č. 2 bod 1)

⁴ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 59.

⁵ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 12. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2008. str. 40.

⁶ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 59 – 60.

⁷ Viz. příloha č. 1 bod 1)

⁸ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl. 4. vydání.* Praha: ASPI publishing, 2004. str. 154.

⁹ Viz. příloha č. 1 bod 2)

¹⁰ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 61.

1.3. Osobní jednání podnikatele

Jak jsem uvedla výše, osobní jednání podnikatele je takové jednání, při kterém podnikatel projevuje svoji vůli, a to vlastním jménem a na vlastní odpovědnost. § 13 odst. 1 obch. zák. odlišuje přímé jednání podnikatele fyzické osoby a podnikatele právnické osoby.

Osobním jednáním podnikatele se budu zabývat jen stručně.

1.3.1. Osobní jednání podnikatele fyzické osoby

Přímé jednání podnikatele fyzické osoby je takové jednání, při kterém podnikatel jedná **osobně**. Protože obch. zák. v tomto směru neobsahuje žádnou úpravu, je třeba použít ustanovení občanského zákoníku o účastnících občanskoprávních vztahů.

Podnikatel může jednat sám ve všech věcech, pokud nabyl zletilosti a je plně způsobilý k právním úkonům. Podrobnosti ohledně zletilosti a způsobilosti k právním úkonům upravuje obč. zák. v § 7 až § 10. Tuto obecnou úpravu pozměňuje § 6 živn. zák., který stanoví, že pro plnou způsobilost k právním úkonům týkajícím se podnikatelské činnosti potřebuje fyzická osoba nejen svéprávnost, ale také dosažení věku 18 let (obč. zák. stanoví i výjimky, kdy může osoba nabýt zletilosti před 18. rokem věku).

1.3.2. Osobní jednání podnikatele právnické osoby

U právnických osob je situace složitější z důvodu, že právnická osoba je osobou fiktivní. Tudíž nemůže mít svou vlastní vůli a tu projevovat navenek nebo podle ní jednat. Za přímé jednání podnikatele právnické osoby se proto považuje jednání několika subjektů, které specifikují níže.

1.3.2.1. Jednání statutárního orgánu právnické osoby

Za přímé jednání podnikatele právnické osoby je považováno jednání **statutárního orgánu**. Obecné vymezení statutárního orgánu obsahuje obč. zák. v § 20 odst. 1: „*Právní úkony právnické osoby ve všech věcech činí ti, kteří k tomu jsou oprávněni smlouvou o zřízení právnické osoby, zakládací listinou nebo zákonem (statutární orgány).*“ Obch. zák. na toto ustanovení navazuje v § 13 odst. 2, kde stanoví, že statutární orgán určují ustanovení obchodního zákoníku o jednotlivých obchodních společnostech a družstvu.¹¹

¹¹ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 63.

Statutárním orgánem veřejné obchodní společnosti je každý ze společníků, nestanoví-li společenská smlouva jinak (§ 85 obch. zák.). V komanditní společnosti jsou statutárním orgánem všichni komplementáři (§ 101 obch. zák.). Ve společnosti s ručením omezeným se jedná o jednatele, nebo více jednatelů (§ 133 obch. zák.). V akciové společnosti a družstvu jde o představenstvo (§ 191 a § 243 obch. zák.). V případě „malého družstva“ (tj. družstva s méně než padesáti členy) může být statutárním orgánem určen předseda družstva (§ 245 obch. zák.).

Statutární orgán má *generální jednatelské oprávnění* (může činit právní úkony ve všech věcech), které je *neomezitelné*.¹² Obch. zák. sice v některých případech připouští omezení jednatelského oprávnění statutárního orgánu, ale současně takové omezení prohlašuje vůči třetím osobám za neúčinné, a to i tehdy pokud bylo zveřejněno.¹³ Takové omezení má vnitřní povahu. Při překročení tohoto omezení zůstává právní úkon platný a pro právnickou osobu závazný. Za škodu, která tím podnikateli vznikne, je odpovědný statutární orgán, který překročil omezení jednatelského oprávnění.¹⁴

Ustanovení obch. zák. vychází z principu, že právnická osoba je způsobilá i k takovým právním úkonům, které se netýkají předmětu jejího podnikání. V souladu s tím určuje ustanovení § 13 odst. 4 obch. zák., že jednání uskutečněné statutárním orgánem vybočující z předmětu podnikání právnické osoby je platné a tuto zavazuje, ovšem pouze za předpokladu, že takové jednání nepřekročuje působnost, kterou statutárnímu orgánu svěřuje nebo dovoluje svěřit zákon.¹⁵ Mohlo by se jednat např. o situaci, kdy by jednatel učinil úkon, k němuž je oprávněna valná hromada.¹⁶ Zákon přímo neupravuje, jaké má následky, překročí-li statutární orgán působnost, kterou mu svěřuje nebo dovoluje svěřit zákon. Většina autorů se však shoduje na tom, že takový právní úkon bude pro rozpor se zákonem neplatný.¹⁷

1.3.2.2. Jednání likvidátora

V souvislosti s osobním jednáním podnikatele právnické osoby je třeba zmínit i funkci likvidátora. Jeho postavení považuje většina autorů za přímé jednání podnikatele, ovšem jsou

¹² ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. str. 100.

¹³ Viz. příloha č. 1 bod 3)

¹⁴ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 41 – 42.

¹⁵ DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl I*. Praha: Polygon, 2002. str. 101.

¹⁶ KOBLIHA, Ivan a kol. *Obchodní zákoník: úplný text zákona s komentářem*. 1. vydání. Praha: Linde, 2006. str. 33.

¹⁷ Viz. příloha č. 2 bod 2)

i autoři s názorem opačným. Např. v komentáři F. Faldyny¹⁸ se domnívají, že se jedná o zvláštní zákonné zastoupení. Já se přikláním k názoru většiny, a to ze dvou hlavních důvodů. Prvním je, že na likvidátora, ač v omezeném rozsahu, přechází jednatelské oprávnění statutárního orgánu. Druhým pak, že i likvidátor je orgánem společnosti, který je za své jednání odpovědný obdobně jako členové statutárního orgánu¹⁹.

Pokud vstoupí obchodní společnost (družstvo) do likvidace, nezaniká oprávnění statutárního orgánu jednat jejím jménem, avšak statutární orgán má působnost pouze v takovém rozsahu, ve kterém nepřešla na likvidátora. Likvidátor může jménem obchodní společnosti (družstva) činit pouze ty úkony, které směřují k její likvidaci, tedy k vypořádání majetkových poměrů.²⁰ Právní úkon učiněný likvidátorem, který by překračoval rámeček jeho jednatelského oprávnění, by právníckou osobu nezavazoval a bylo by možno považovat ho za absolutně neplatný.²¹

1.3.2.3. Jednání jménem společnosti před jejím vznikem

Zákon umožňuje, aby na společnost přešly závazky z jednání, které bylo učiněno ještě před jejím vznikem. Společnost je pak takovým jednáním vázána, jako by jednala sama.

Obecnou úpravu jednání jménem společnosti před jejím vznikem obsahuje obch. zák. v § 64. K jednání **jménem společnosti** před jejím vznikem je oprávněn okruh blíže určených osob. Z takového jednání vzniká závazek jednajícím osobě, popř. solidární závazek více jednajícím osobám. Tento přechází na společnost, a to s účinky *ex tunc*, jestliže příslušný orgán společnosti schválí jednání do tří měsíců od vzniku společnosti. Příslušnými orgány jsou u osobních společností společníci, u kapitálových se jedná o valné hromady.²²

Zákon ukládá zakladatelům společnosti povinnost pořídit seznam jednání učiněných před vznikem společnosti a předložit jej příslušnému orgánu ke schválení. Pokud zakladatelé tuto povinnost nesplní, stanou se solidárně odpovědnými za škodu vzniklou věřitelům společnosti.

Statutární orgán je povinen po schválení jednání před vznikem společnosti oznámit schválení všem účastníkům příslušných závazkových vztahů. Za škodu vzniklou věřiteli při

¹⁸ FALDYNA, František a kol. *Obchodní právo*. 1. Vydání. Praha: ASPI Publishing, 2005. str. 50.

¹⁹ Srov. § 71 odst. 5 obch. zák.

²⁰ Viz. příloha č. 1 bod 4)

²¹ PLÍVA, Stanislav. *Právní jednání podnikatele. Právo a podnikání*, 1993, č. 8, str. 10.

²² KOBLIHA, Ivan a kol. *Obchodní zákoník: úplný text zákona s komentářem*. 1. vydání. Praha: Linde, 2006. str. 167.

nedodržení této povinnosti odpovídá společnost, která by uhrazenou škodu mohla požadovat po statutárním orgánu.²³

²³ Tamtéž, str. 168.

2. Pojem „zastoupení“

„Pojem zastoupení je používán jako právní institut, jehož podstatou je, že právní úkony zástupce jsou přičítány nikoliv osobě jednající, tedy zástupci, ale zastoupenému. Předpokladem vzniku právního úkonu úkonem zástupce je splnění všech předepsaných podmínek pro perfektní právní úkon, k němuž je zástupce zmocněn zastoupeným.“²⁴

Účelem tohoto institutu je, aby za toho, kdo není způsobilý k právním úkonům nebo toho, kdo je způsobilý, ale z nějakého důvodu nechce činit právní úkony sám, činil právní úkony zástupce.

České soukromé právo dělí zastoupení podle dvou kritérií. Prvním je kritérium, čím jménem zástupce jedná. Podle toho se **zastoupení dělí na přímé a nepřímé**. V případě **přímého zastoupení** činí zástupce právní úkony *jménem zastoupeného* a na jeho účet. Pokud se jedná o **nepřímé zastoupení**, jedná zástupce *jménem svým*, ale následky se přičítají zastoupenému. Nepřímé zastoupení vzniká pouze na základě smluvního vztahu mezi zástupcem a zastoupeným, není třeba k němu vystavovat plnou moc.²⁵ Jak přímý tak nepřímý zástupce projevuje vždy svou vlastní vůli, čímž se liší od posla, který pouze reprodukuje vůli cizí.

Druhým kritériem, je právní důvod vzniku zastoupení. Na základě tohoto kritéria **se zastoupení dělí na zákonné a smluvní**. **Zastoupení zákonné** může být založeno *zákonem* nebo *konstitutivním rozhodnutím státního orgánu*. **Smluvní zastoupení** vzniká na základě *dohody mezi zastoupeným a zástupcem*.²⁶

Z obecné úpravy obč. zák. v § 22 odst. 1 plyne, že **zástupcem** podnikatele je ten, kdo je oprávněn jednat za podnikatele jeho jménem. Zástupcem nemůže být ta osoba, která není sama způsobilá k právnímu úkonu, při kterém má být zástupcem, ani ta osoba, jejíž zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. V případě právnické osoby nemůže být zástupcem ani osoba, která je jejím statutárním orgánem nebo jeho členem.²⁷

²⁴ POHL, Tomáš. Právní moc a zastoupení. *ASPI - Sborník statí z diskusních fór o rekonstrukci občanského práva*, 2008, s. 85.

²⁵ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo. 1. díl. 2.*, přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. str. 416.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl 1*. Praha: Polygon, 2002. str. 95.

Zástupce musí jednat osobně. Dalšího zástupce si může zvolit, jen pokud je tak stanoveno zákonem nebo dohodou účastníků zastoupení. Z právních úkonů dalšího zástupce je také zavázán přímo zastoupený.²⁸

²⁸ Viz. příloha č. 2 bod 3)

3. Historický vývoj zákonného a smluvního zastoupení podnikatele

3.1. Historický vývoj zákonného zastoupení podnikatele

V rámci **Obecného občanského zákoníku** z roku 1811 (dále jen OÖZ) má význam úprava postavení zákonných zástupců kupců omezených ve způsobilosti k právním úkonům. Bude se jednat o *manželského otce*, který ze zákona zastupuje dítě – kupce a má jej ve své moci otcovské.²⁹ Dále se bude jednat o *poručníka*, který byl ustanoven soudem a zastupuje nezletilého kupce, jenž není pod mocí otcovskou.³⁰ Nakonec půjde o *kurátora* (opatrovníka), kterého soud ustanoví, pokud kupec nemůže obstarávat samostatně své věci a hájit svá práva.³¹

Významnou je také úprava ve **Všeobecném zákoníku obchodním** z roku 1863 (dále jen VZO). Ta obsahuje zákonné zástupce právnických osob provozujících obchodní živnost, obchodních společností a obchodních společenstev svépomocných.³²

Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník upravoval jak obecné zákonné zastoupení, tak postavení zákonných zástupců, které, stejně jako VZO, považoval za osoby jednající na základě tzv. podnikové plné moci. Jejich postavení upravoval zákon v § 80 takto: „(1) *Kdo byl pověřen vedením podniku (závodu), je zmocněn činit vše, čeho si provozování podniku toho druhu žádá a co je s tím zpravidla spojeno. (2) Kdo byl pověřen provádět při provozu podniku určité úkoly, je zmocněn ke všem úkonům, k nimž při tom obvykle dochází.*“ První odstavec se podobá dnešnímu § 13 odst. 3 obch. zák., druhý nynějšímu § 15 obch. zák.

Ke změně došlo nabytím účinnosti zákona č. 109/1964 Sb., hospodářský zákoník. Ten upravoval zákonné zastoupení v § 24f odst. 3 takto: „*Zástupcem je ten, koho určuje zákon, podle něhož byla organizace zřízena, nebo stanovy či jiné vnitřní předpisy na základě zákona vydané.*“ Odst. 4 téhož dále stanoví: „*Jiní pracovníci nebo členové organizace jsou oprávněni jako zástupci činit jménem organizace právní úkony nutné ke splnění uložených pracovních úkolů v případech, kdy je to stanoveno v jejich vnitřních předpisech, nebo je to v hospodářském styku obvyklé.*“

²⁹ § 152, § 1034 OÖZ.

³⁰ § 187, § 204, § 1034 OÖZ.

³¹ § 269 OÖZ.

³² Např. čl. 114, 167 VZO.

Tato úprava byla účinná až do 1. ledna 1992, kdy nabyl účinnosti současný obchodní zákoník č. 513/1991 Sb.

3.2. Historický vývoj smluvního zastoupení podnikatele

Zastoupení na základě plné moci existovalo již v římském právu, bylo však okrajovým institutem. O. Sommer³³ uvádí, že k objasnění podstaty zastoupení dospěla právní věda až v 19. století.

Ohledně plné moci existovala ve starší literatuře řada nejasností. Např. A. Malovský-Wenig³⁴ ztotožňoval plnou moc se zastoupením vůbec. V užším smyslu ji chápal jako zastoupení smluvní. V ještě užším smyslu ji označoval jako jednostranný projev zastoupeného učiněný k třetím osobám, kterým označoval osobu za svého plnomocníka. V literatuře převládá názor, že plnou moc je třeba chápat jako jednostranný právní úkon, kterým projevuje zastoupený vůli, aby zástupce činil jeho jménem právní úkony.

Obecný zákoník občanský obsahoval několik dělení plné moci. Nejdůležitějším je rozlišování na všeobecnou a zvláštní plnou moc. Zvláštní plné moci mohly být uděleny pouze pro soudní nebo mimosoudní jednání, nebo pouze pro jednotlivé věci určitého druhu. V § 1008 OZO obsahoval výčet právních úkonů, ke kterým bylo potřeba zvláštní plné moci. Významné je také dělení na plnou moc omezenou a neomezenou.

Všeobecný zákoník obchodní upravoval postavení obchodního zmocněnce, který byl podle čl. 47 zmocněn ke všem právním jednáním a právním úkonům, které sebou obvykle přináší provozování živnosti tohoto druhu nebo provádění právního jednání tohoto druhu. Zmocnění bylo omezeno. K uzavírání závazků směnečných, k přijímání zápůjček a k vedení sporů byl zmocněnec oprávněn tehdy, byla-li mu udělena speciální plná moc. Postavení zmocněnce vyplývalo z tzv. obchodní plné moci a bylo srovnatelné s postavením zástupců podle § 13 odst. 3 a § 15 obch. zák. V čl. 49 upravoval VZO postavení obchodního zmocněnce, kterého principál užíval k jednání na přespolních místech. Tento byl zmocněn k vybírání kupní ceny a k povolení lhůty k jejímu placení.

Postavení obdobné pověřené osobě podle § 15 obch. zák. upravoval čl. 50 VZO. Nejednalo se však o zastoupení zákonné, nýbrž o zastoupení na základě plné moci.

³³Tento názor vyslovil v díle: SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. I. díl.* Praha, 1946. str. 109 – 110.

³⁴MALOVSKÝ-WENIG, Arnošt. *Příručka obchodního práva.* Praha: Československý kompas, 1947. str. 143.

Dalším případem obchodní plné moci je v čl. 298 VZO upravená prostá plná moc k obchodům.

Posledním případem zastoupení na základě obchodní plné moci je v čl. 55 VZO upraveno jednání osoby jednající bez udělené prokury nebo obchodní plné moci, nebo osoby, která udělenou plnou moc překročila. Zavázána je jednající osoba osobně.

V občanském zákoníku z roku 1950 byla plná moc upravena v § 66n. Tento občanský zákoník obsahoval i ustanovení upravující prokuru a podnikové plné moci, ty v této době již byly považovány za zákonné zastoupení. Občanský zákoník z roku 1964 obsahoval téměř shodnou úpravu, jen ustanovení o prokuře byla přesunuta do zákoníku hospodářského.

Co se týče **historického vývoje prokury**, byla na našem území upravena již ve VZO. Plná moc byla téměř neomezená a naprosto neomezitelná proti třetím osobám.³⁵ Prokurista byl definován v čl. 41 VZO jako ten „*kdo má přikázáno majitelem obchodního závodu (principálem), aby jeho jménem a na jeho účet obchodní živnost provozoval a per prokura firmu podepisoval*“. Zmocňovala ke všem soudním i mimosoudním jednáním a k právním činům, které sebou přinášelo provozování obchodní živnosti. Nahrazovala zvláštní plnou moc. Stejně jako v současné úpravě mohl prokurista zcizovat a zatěžovat pozemky, jen pokud k tomu byl výslovně zmocněn. Omezení rozsahu nemělo účinky vůči třetím osobám. Prokura se musela zapsat do obchodního rejstříku. Současná právní úprava na tuto velmi navazuje.

Úpravu prokury obsahoval i občanský zákoník z roku 1950. Prokura zmocňovala ke všem úkonům, k nimž dochází při provozování jakékoli podnikové činnosti, i když by k nim byla jinak potřeba zvláštní plná moc. V prokuře nebylo zahrnuto oprávnění zcizovat a zatěžovat nemovitosti. Mohli ji udělit jen osoby zapsané v obchodním rejstříku a jedině písemnou formou. Omezení rozsahu prokury bylo bez účinku vůči třetím osobám. Výraznou změnou bylo, že prokura mohla být udělena jen pro některý ze závodů určitého podniku.

Další úpravu prokury obsahoval hospodářský zákoník, kde byla upravena v § 24l - § 24m. Tato úprava nepřinesla žádné výrazné změny, kromě toho, že byla vypuštěna možnost udělit prokuru jen pro určitý závod.

³⁵ MALOVSKÝ-WENIG, Arnošt. *Příručka obchodního práva*. Praha: Československý kompas, 1947, str. 147.

4. Zákonné zastoupení podnikatele

4.1. Vedoucí odštěpného závodu

Podnikatel, který se rozhodne zřídit odštěpný závod, je ze zákona povinen určit také vedoucího tohoto odštěpného závodu. Tento vedoucí, který je zapsán do obchodního rejstříku, se stává zákonným zástupcem podnikatele oprávněným zastupovat podnikatele ve všech věcech týkajících se daného odštěpného závodu.

4.1.1. Pojem „odštěpný závod“

Podnik³⁶ může podnikatel ponechat bez vnitřní struktury, nebo ho naopak členit na určité organizační složky³⁷. Jednou z organizačních složek podniku je odštěpný závod, který je v § 7 odst. 1 obch. zák. definován jako **organizační složka podniku, která je jako odštěpný závod zapsána v obchodním rejstříku**. Rozhodujícím požadavkem je zápis do obchodního rejstříku. Z tohoto požadavku vyplývá, že odštěpný závod mohou zřídit pouze podnikatelé, kteří jsou sami do obchodního rejstříku zapsáni.³⁸

Teprve zápisem do obchodního rejstříku se organizační složka podniku stává odštěpným závodem.³⁹ Zápis má tedy konstitutivní charakter. Do obchodního rejstříku se zapisuje označení, sídlo (umístění) odštěpného závodu, předmět činnosti provozované v odštěpném závodě a údaje o vedoucím (jméno a bydliště)⁴⁰. Odštěpný závod se od běžného odlišuje tím, že se zapisuje do obchodního rejstříku, a tím, že jeho vedoucí má zákonem stanovený rozsah jednatelského oprávnění.⁴¹

Odštěpný závod je pouze součástí podniku a přes zápis do obchodního rejstříku nenabývá právní subjektivitu.⁴² „Z práv a povinností týkajících se odštěpného závodu, je oprávněna nebo zavázána osoba, jejíž je odštěpný závod organizační složkou.“⁴³

³⁶ Pojem „podnik“ je definován v § 5 odst. 1 obch. zák., viz. příloha č. 1 bod 5)

³⁷ Organizační složky podniku definuje obch. zák. v § 7 třetí, odštěpný závod, jinou organizační složku podniku zapisovanou do obchodního rejstříku a provozovnu. Podnikatel může podnik strukturovat i na jiné organizační části.

³⁸ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 28.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Viz. příloha č. 1 bod 6)

⁴¹ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo. 1. díl. 2.*, přepracované vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. str. 422.

⁴² JANKOVSKÁ, Martina. Právní postavení organizační složky. *Právní rádce*, 1994, č. 8, str. 14.

⁴³ PADRNOS, Jaroslav. *Úvod do obchodního práva*. 1. vydání. Ostrava: Key Publishing, s.r.o., 2007. str. 23.

4.1.2. Zřízení odštěpného závodu

Rozhodnutí o zřízení odštěpného závodu je závislé pouze na vůli podnikatele. Závisí na jeho povaze, jakým postupem a kdo bude rozhodnutí přijímat. Pokud jde o **podnikatele fyzickou osobu**, bude oprávněn rozhodnout o zřízení odštěpného závodu *pouze sám podnikatel*. Pokud jde o **podnikatele právnickou osobu**, spadá toto rozhodnutí pod jeho obchodní vedení. V osobních společnostech budou rozhodnutí přijímat *neomezeně ručící společníci* v rámci zásad mezi nimi dohodnutých. V kapitálových společnostech a družstvu budou rozhodovat *statutární orgány*, výjimkou jsou případy, kdy si toto rozhodnutí vyhradí do své působnosti valná hromada⁴⁴, nebo kdy bylo toto rozhodnutí stanovami svěřeno do působnosti valné hromady, resp. členské schůze⁴⁵. Rozhodnutí o zrušení odštěpného závodu je přijímáno stejným postupem jako rozhodnutí o jeho zřízení.⁴⁶

4.1.3. Jednání vedoucího odštěpného závodu

Zřídí-li podnikatel odštěpný závod, musí též ustanovit vedoucího tohoto odštěpného závodu. Do obchodního rejstříku lze zapsat pouze jednoho vedoucího organizační složky podniku⁴⁷.

Podle § 13 odst. 3 obch. zák. se stává zákonným zástupcem podnikatele vedoucí odštěpného závodu, který je zapsán do obchodního rejstříku. Aby mohl za podnikatele činit veškeré právní úkony týkající se odštěpného závodu, musí být v obchodním rejstříku zapsán jak odštěpný závod, tak vedoucí tohoto odštěpného závodu. Protože organizační složka není právním subjektem, nemůže vedoucí jednat jménem této organizační složky, ale musí jednat jménem podnikatele.⁴⁸

„Zmocnění vedoucího organizační složky podniku je zákonným zmocněním, které je nepřenosné, neboť se vztahuje výlučně k osobě vedoucího organizační složky. Vedoucí organizační složky podniku není oprávněn zmocnit k jednání dalšího zástupce. I kdyby však k této situaci došlo, další zástupce by oprávnění v rozsahu uvedeném v § 13 odst. 3 obch. zák. nenabyl.“⁴⁹

Vedoucí odštěpného závodu je ze zákona oprávněn činit veškeré právní úkony týkající se tohoto odštěpného závodu. Možnost omezení interními pokyny není vyloučena, avšak

⁴⁴ Viz. příloha č. 1 bod 7)

⁴⁵ Viz. příloha č. 1 bod 8)

⁴⁶ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009, str. 29.

⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 1999, sp. zn. 32 Cdo 505/99

⁴⁸ FALDYNA, František a kol. *Obchodní právo*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2005. str. 50.

⁴⁹ Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. února 2008, sp. zn. 32 Odo 1428/2006

z obsahu § 13 odst. 3 obch. zák. lze vyvodit, že takové omezení nemůže mít účinky vůči třetím osobám.⁵⁰ V případě překročení takového omezení by jednání bylo platné a pro podnikatele závazné. Pokud by však vedoucí odštěpného závodu překročil zákonem stanovený rozsah svého oprávnění, byl by takový právní úkon neplatný pro rozpor se zákonem.

Vedoucí odštěpného závodu se stává zákonným zástupcem podnikatele okamžikem svého zápisu do obchodního rejstříku.⁵¹ Zápis má tedy konstitutivní účinky. Pochybnosti nastávají ohledně výmazu z obchodního rejstříku. Díkce zákona by nasvědčovala tomu, že výmaz vedoucího má také konstitutivní charakter, ovšem podle většiny autorů⁵² by tento závěr odporoval rozumnému uspořádání vztahů mezi podnikatelem a vedoucím odštěpného závodu. Pokud by podnikatel vedoucího odštěpného závodu odvolal, byl by takový vedoucí až do doby svého výmazu z obchodního rejstříku oprávněn jednat jménem podnikatele. Tento závěr je ovšem nepřijatelný, proto je nutno přiklonit se k názoru, že výmaz vedoucího z obchodního rejstříku má deklaratorní charakter (třetí osoby, jednající v dobré víře jsou chráněny principem publicity podle § 27 obch. zák.).⁵³

4.1.4. Jiné organizační složky podniku zapisované do obchodního rejstříku

Vše, co jsem zmínila v souvislosti s odštěpným závodem, lze obdobně použít i na jinou organizační složku podniku zapisovanou do obchodního rejstříku.⁵⁴ Rozlišovacím znakem je, že odštěpný závod se zřizuje na základě rozhodnutí podnikatele, zatímco zřízení jiné organizační složky předvídá zákon.⁵⁵

4.2. Osoby, které byly při provozování podniku pověřeny určitou činností

Nejprve bych chtěla zmínit, že tento typ zastoupení se nachází na pomezí mezi zastoupením zákonným a smluvním. Smluvní charakter tohoto zastoupení je zejména v tom, že podnikatel musí osobu pověřit, svěřit jí určité činnosti, ke kterým může být potřeba realizace předem nespécifikovaných právních úkonů. I. Pelikánová⁵⁶ se domnívá, že se jedná o zastoupení smluvní, neboť jednatelské oprávnění spočívá právě na pověření, základ je tedy

⁵⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 43.

⁵¹ DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl 1*. Praha: Polygon, 2002. str. 100.

⁵² Např. DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl 1*. Praha: Polygon, 2002. str. 100.

⁵³ DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl 1*. Praha: Polygon, 2002. str. 100.

⁵⁴ Viz příloha č. 1 bod 9)

⁵⁵ Obchodní zákoník tak činí v případě organizační složky podniku zahraniční osoby.

⁵⁶ Tento názor uvedla v díle: PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl*. 4. vydání. Praha: ASPI publishing, 2004. str. 206.

smluvní a samotné ustanovení zákona ke vzniku oprávnění nestačí. Většina teorie však zastává názor opačný. Např. v komentáři J. Pokorné⁵⁷ se uvádí, že z formulace § 15 odst. 1 obch. zák. vyplývá, že pověření není udělením plné moci, naopak je ho třeba chápat pouze jako přidělení určité pracovní pozice nebo stanovení úkolu vykonat specifickou činnost. Primárním úmyslem podnikatele není udělit oprávnění jednat, ale vymezit pracovní úkoly osoby v rámci pozice, na kterou byla přiřazena. Jednatelské oprávnění této osoby je jen zákonným důsledkem tohoto pověření. K závěru, že se jedná o zastoupení zákonné, dospěla i soudní judikatura.⁵⁸

4.2.1. Podmínky vzniku zastoupení

§ 15 odst. 1 obch. zák. uvádí: „*Kdo byl při provozování podniku pověřen určitou činností, je zmocněn ke všem úkonům, k nimž při této činnosti obvykle dochází.*“ K tomu, aby došlo ke zmocnění, musí být splněny dvě zákonné podmínky.

První z nich je pověření osoby určitou činností. Obch. zák. nijak dále nevynezuje, jak by mělo pověření vypadat. Nevyžaduje, aby bylo formalizováno.⁵⁹ Je tedy třeba vycházet ze zásady, že rozhodujícím je skutkový stav. Podoba pověření pak může vyplynout z vnitřních organizačních předpisů, pracovních náplní či jiných dokumentů.⁶⁰ Pověřenou osobou nemusí být jen zaměstnanec podnikatele.⁶¹ „*Je bez právního významu, v rámci jakého právního vztahu k pověření dochází. V praxi se taková pověření realizují ve vztazích pracovněprávních, ale i ve vztazích podřízených režimu obchodního či občanského práva.*“⁶² Pověření může být i pouze faktické.⁶³ Nejvyšší soud také připustil⁶⁴, že zmocnění zahrnuje i osoby v členském či společenském poměru k podnikateli. Naopak vyloučil, aby osoba, která je statutárním orgánem nebo jeho členem, současně jednala za společnost či družstvo jako zákonný zástupce podle § 15 obch. zák.⁶⁵

⁵⁷ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 86.

⁵⁸ Např. v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. února 2003, sp. zn. 29 Odo 569/2002

⁵⁹ V rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. srpna 2005, sp. zn. 32 Odo 328/2004 Nejvyšší soud připustil, že pověření může být učiněno i ústně.

⁶⁰ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 55.

⁶¹ Např. v odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. února 2004, sp. zn. 32 Odo 766/2003 dospěl Nejvyšší soud ČR k tomuto závěru: „*Zákonným zástupcem podle § 15 obch. zák. nemusí být pouze zaměstnanec podnikatele, popřípadě osoba v jiném, obdobném vztahu k podnikateli.*“

⁶² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. března 2010, sp. zn. 23 Cdo 635/2008

⁶³ ČECH, Petr. Zastoupení podnikatele osobami pověřenými při provozování podniku. *Právní rádce*, 2007, č. 10, str. 46.

⁶⁴ V rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. dubna 2006, sp. zn. 32 Odo 317/2005

⁶⁵ Např. v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. října 2008, sp. zn. 31 Odo 11/2006, nebo v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. června 2009, sp. zn. 29 Cdo 2008/2007

Pověření k určité činnosti obvykle směřuje k déletrvající činnosti, ale není vyloučeno, aby se jednalo o pověření pouze k jednorázovému plnění.⁶⁶ Ze zákona vyplývá, že k tomu, aby jednání pověřené osoby zavazovalo podnikatele, musí být pověření skutečně dáno. Proto by nemělo mít význam, jak se pověření jevílo nebo mohlo jevit třetím osobám. Dobrá víra třetích osob je chráněna ustanoveními § 15 odst. 2 a § 16 obch. zák.⁶⁷

Druhou zákonnou podmínkou, která musí být splněna, aby došlo k zákonnému zastoupení ní, je, že **činnost**, ke které je osoba pověřena, musí být **vykonávána v souvislosti s provozováním podniku**. Zákon tak omezil jednatelské oprávnění pouze na ty právní úkony, které mají vazbu na podnik a které jsou uskutečňovány v souvislosti s provozem tohoto podniku.⁶⁸ Sporné je, zda by podnikatele zavazoval právní úkon, pokud by pověřená osoba překročila předmět podnikání. V komentáři J. Pokorné⁶⁹ se uvádí, že hodnocení bude závislé na okolnostech konkrétního případu. K platnosti právního úkonu, by bylo třeba prokázat, že i přes překročení předmětu podnikání byl úkon realizován v souvislosti s provozováním podniku, a že třetí osoba o překročení jednatelského oprávnění nevěděla ani vědět nemohla.

4.2.2. Rozsah jednatelského oprávnění a překročení pravomocí

Rozsah zmocnění upravuje obch. zák. ve vazbě na určitou činnost, kterou byl zmocněnec pověřen, a to tak, že se bude jednat o **všechny úkony, k nimž při této určité činnosti obvykle dochází**. Rozhodujícím kritériem je tedy **obvyklost**. Není podstatné, co je běžné u konkrétního podnikatele, rozhoduje to, zda je obecně v podnikatelské sféře obvyklé, aby určitý právní úkon vykonávala právě osoba pověřená. To je třeba posoudit vždy podle okolností konkrétního případu.⁷⁰ Názor, že pro rozsah zmocnění není podstatné vnitropodnikové určení, zastávala i prvorepubliková judikatura.⁷¹

Protože zmocnění podle § 15 obch. zák. působí nejen ve sféře obchodních vztahů, ale také ve vztazích mezi podnikateli a spotřebiteli, nelze na to, co je, či není, v určité situaci

⁶⁶ V rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. března 2007, sp. zn. 32 Odo 1352/2005 Nejvyšší soud dovodil, že je platné pověření, ve kterém podnikatel vyslal svého syna, aby doručil fakturu.

⁶⁷ ČECH, Petr. Zastoupení podnikatele osobami pověřenými při provozování podniku. *Právní rádce*, 2007, č. 10, str. 47 – 48.

⁶⁸ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 86.

⁶⁹ Tamtéž, str. 86 – 87.

⁷⁰ K tomu např. z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. března 2002, sp. zn. 29 Cdo 2074/2000: „Jednatelské oprávnění vyplývající z ustanovení § 15 obch. zák. není založeno na určení příslušných úkonů ve vnitřních organizačních předpisech, nýbrž na pověření určitou činností při provozu podniku a na obvyklosti právních úkonů, k nimž při této činnosti dochází, přičemž jejich obvyklost je třeba posuzovat objektivně, nezávisle na jejich případném vymezení ve vnitropodnikových normách...“

⁷¹ Vázný 8 001 (z roku 1928): „Pro rozsah zmocnění není směrodatný rozsah příkazu, ale takový rozsah, jak se vůči třetím osobám jeví navenek. Překročil-li obchodní zmocněnec příkazy dané mu podnikatelem, jde to na vrub podnikatele, když to ten v předchozích případech trpěl.“

obvyklé, usuzovat pouze podle zvyklostí obchodního světa. Musí se vycházet z hlediska průměrného příslušníka určité skupiny, kterému je jednání určeno.⁷² Pokud bude adresátem právních úkonů podnikatele spotřebitel, je rozhodující, co by považoval za obvyklé průměrný spotřebitel.

Je otázkou, nakolik lze při posuzování obvyklosti úkonů přihlížet k okolnostem, které se týkají konkrétního podnikatele (např. velikost podniku, rozsah podnikatelské činnosti). Podle názoru P. Čecha⁷³ by tyto okolnosti měly být právně významné. Okruh obvyklých úkonů ekonomického ředitele malého provozu se liší od úkonů, které bude možno považovat za obvyklé u osoby na stejné pracovní pozici, ale v obchodní korporaci s miliardovým ročním obratem. Zatímco je možno shodně konstatovat, že oba ekonomičtí ředitelé mohou platně uzavřít např. smlouvu o úvěru, odlišná bude výše dlužné částky, kterou lze ještě pokládat za obvyklou, aby daného podnikatele zavazovala. K tomu, aby okolnosti mající původ ve vnitřních poměrech podnikatele mohly hrát roli, je však třeba, aby byly navenek zřejmé.

Důsledky překročení jednatelského oprávnění spojuje obchodní zákoník⁷⁴ s objektivními okolnostmi, za kterých k překročení došlo. „**K tomu, aby byl podnikatel jednáním pověřené osoby vázán, nestačí, aby třetí osoba, s níž bylo jednáno, o překročení nevěděla, ale je nutné, aby s přihlédnutím ke všem okolnostem případu o překročení ani vědět nemohla.**“⁷⁵ Není právně významné, zda se jednání, kterým pověřená osoba překročila rozsah svého oprávnění, týkalo předmětu podnikání či nikoli.

Pokud tedy třetí osoba o překročení rozsahu obvyklých právních úkonů nevěděla a s přihlédnutím ke všem okolnostem případu vědět nemohla, bude podnikatel jednáním pověřené osoby vázán. Sporné však je řešení situace, kdy podnikatel vázán nebude. V komentáři J. Pokorné⁷⁶ je uvedeno, že v případě, kdy bude prokázáno, že třetí osoba subjektivně o překročení rozsahu obvyklých právních úkonů nevěděla, ale s ohledem na skutkové okolnosti vědět mohla, bude řešením aplikace § 33 odst. 2 obč. zák., podle kterého bude podnikatel uskutečněným právním úkonem vázán za předpokladu, že by jej dodatečně schválil. V případě, kdy bude prokázáno, že třetí osoba o překročení zmocnění věděla, měl by být právní úkon neplatný pro rozpor se zákonem. Naopak v komentáři

⁷² ČECH, Petr. Zastoupení podnikatele osobami pověřenými při provozování podniku. *Právní rádce*, 2007, č. 10, str. 48.

⁷³ Tento názor vyslovil v díle: ČECH, Petr. Zastoupení podnikatele osobami pověřenými při provozování podniku. *Právní rádce*, 2007, č. 10, str. 49.

⁷⁴ Viz. příloha č. 1 bod 10)

⁷⁵ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 87.

⁷⁶ Tamtéž, str. 88.

J. Dědiče⁷⁷ se nerozlišuje mezi tím, zda bylo prokázáno, že třetí osoba o překročení věděla, nebo zda o tom mohla vědět, a uvádí se, že se jedná o neplatný právní úkon pro rozpor se zákonem podle § 39 obč. zák. Připouští se však konvalidace neplatného právního úkonu tím, že podnikatel překročení rozsahu zmocnění dodatečně schválí. Já se přikláním k názoru prvně uvedenému, neboť se mi jeví správnějším rozlišovat mezi tím, zda třetí osoba subjektivně věděla o překročení, a tím, zda o tom objektivně vědět mohla. V případě, že třetí osoba o překročení věděla, je jen na místě klasifikace takového právního úkonu jako neplatného bez možnosti dodatečného schválení.

Pověřená osoba, která bude jednat nad rámec kritéria obvyklosti a překročí tak rozsah svého zmocnění, bude odpovídat podnikateli za škodu, kterou mu tím způsobí.

Z dikce § 15 odst. 2 obch. zák. se může zdát, že důkazní břemeno nese třetí osoba, která musí prokázat, že o překročení nevěděla, ani vědět nemohla. Je však problematické prokazovat neexistenci určité skutečnosti. Lze mít tedy za to, že v praxi bude jednání podnikatele zavazovat, pokud nebude prokázáno, že třetí osoba o překročení věděla nebo podle okolností konkrétního případu vědět mohla.⁷⁸ Důkazní břemeno by tedy mělo být na podnikateli.

4.2.3. Zastoupení a smrt podnikatele

Obch. zák. řeší důsledky smrti podnikatele na zákonné zastoupení pověřené osoby až od 1. 1. 2005, kdy byl zákonem č. 554/2004 doplněn § 15 o nový odstavec 3. Ten výslovně stanoví: *„Zmocnění podle odstavce 1 nezaniká smrtí podnikatele, pokud podnikatel nestanovil, že má trvat pouze za jeho života. Zmocněnec však může po smrti podnikatele činit jen úkony v rámci obvyklého hospodaření. Úkony přesahující rámec obvyklého hospodaření může činit jen se souhlasem dědiců a se svolením soudu.“* Tato novela však místo přínosu vyvolala několik interpretačních i aplikačních nejasností.

V prvé řadě je třeba zmínit, že zákonné zastoupení podle § 15 obch. zák. nikdy automaticky smrtí nezanikalo. K zániku zastoupení dochází v případě, že zaniknou podmínky pro jeho vznik a trvání. Tedy v případě, že osoba pověřená určitou činností, přestala být touto činností pověřena. Vzhledem k tomu se jeví nový odstavec jako nadbytečný. V první větě odst. 3 zákon také umožňuje podnikateli, aby stanovil, že zmocnění pověřené osoby má trvat pouze za jeho života. V případě, že tak učiní, se však může vyskytnout situace, kdy osoba

⁷⁷ DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl 1.* Praha: Polygon, 2002. str. 116.

⁷⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 55.

zůstane pověřena určitou činností při provozování podniku, ale současně její zákonné zmocnění zanikne smrtí podnikatele. Je pak otázkou, jak daný případ posuzovat.⁷⁹ Jak jsem již zmínila, je toto zákonné zmocnění pouze důsledkem pověření určitou činností, proto by, podle mého názoru, mělo být rozhodující toto pověření a osoba ve výše zmíněném případě by měla nadále mít oprávnění činit právní úkony obvyklé při pověřené činnosti.

Další nejasností je odlišná terminologie. Podle prvního odstavce může činit zmocněnec jen takové úkony, k nimž při pověřené činnosti obvykle dochází, zatímco podle třetího odstavce může zmocněnec činit úkony v rámci obvyklého hospodaření. Pokud počítáme s tím, že rámec obvyklého hospodaření se týká jen činnosti, kterou byl zmocněnec pověřen, lze dojít k závěru, že jsou oba pojmy obsahově totožné. Jiná terminologie v odstavci třetím je tak zbytečně matoucí.⁸⁰

Poslední věta nového odstavce stanoví, že pověřená osoba může činit úkony přesahující rámec obvyklého hospodaření jen se souhlasem dědiců a se svolením soudu. Podle odstavce prvního však takové úkony není zmocněnec oprávněn činit. Pokud je i přesto učiní, jedná se o překročení zmocnění podle § 15 odst. 2 obch. zák. Poslední věta třetího odstavce tak stanoví, že zákonné zmocnění pověřené osoby v případě, že podnikatel zemře, bude větší, než zákonné zmocnění před smrtí tohoto podnikatele.⁸¹ Podle mého názoru jde o zcela nesmyslné rozšíření, které vylučuje aplikaci § 15 odst. 2 obch. zák.

Mám-li shrnout celý odstavec třetí, musím říci, že se mi zdá jeho úprava nejednoznačná a působící pouze interpretační i aplikační obtíže. Způsobeno je to zřejmě tím, že zákonodárce převzal pouze principy použité v § 14 odst. 7 obch. zák.⁸², aniž by je přizpůsobil specifické povaze tohoto zákonného zmocnění.

4.2.4. Zastoupení podle § 15 odst. 1 obchodního zákoníku a zastoupení podle § 20 odst. 2 občanského zákoníku

Obdobnou úpravu jako je v § 15 odst. 1 obch. zák. obsahuje i obč. zák. ve svém § 20 odst. 2. Zde je stanoveno: *„Za právnickou osobu mohou činit právní úkony i jiní její pracovníci nebo členové, pokud je to stanoveno ve vnitřních předpisech právnické osoby nebo je to vzhledem k jejich pracovnímu zařazení obvyklé. Překročí-li tyto osoby své oprávnění, vznikají práva a povinnosti právnické osobě, jen pokud se právní úkon týká*

⁷⁹ PLÍVA, Stanislav. K některým otázkám § 14 a § 15 obchodního zákoníku. *Právo a podnikání*, 2005, č. 9, str. 4.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž, str. 4 – 5.

⁸² Viz. příloha č. 1 bod 11)

předmětu činnosti právnické osoby a jen tehdy, jde-li o překročení, o kterém druhý účastník nemohl vědět.“

V obou ustanoveních se jedná o zastoupení založené na smluvním vztahu mezi právnickou osobou a zástupcem s tím, že rozsah zástupcovy oprávnění a jeho právo zastupovat stanoví přímo zákon.⁸³ Je zde však několik zásadních rozdílů.

Prvním z nich je, že ustanovení obch. zák. se vztahuje na všechny podnikatele bez rozdílu (tedy jak na fyzické, tak na právnické osoby podnikatele), zatímco ustanovení obč. zák. se vztahuje pouze na právnické osoby. Dalším rozdílem je, že podle obch. zák. může být zástupcem jakákoli osoba, zatímco podle obč. zák. může být zmocněncem právnické osoby pouze její zaměstnanec nebo člen (příp. společník). Posledním rozdílem je, že obč. zák. vyžaduje jako podmínku vzniku jednatelského oprávnění zakotvení tohoto oprávnění ve vnitřních předpisech právnické osoby, nebo musí být takové oprávnění obvyklé vzhledem k pracovnímu zařazení dotčeného zaměstnance či člena (společníka). Obch. zák. žádnou podobnou podmínku nestanovuje, pověření určitou činností při provozování podniku může být i jen faktické.

Vzhledem k výše zmíněným rozdílům a především vzhledem ke komplexnosti úpravy obsažené v § 15 obch. zák. je subsidiární použitelnost ustanovení § 20 odst. 2 obč. zák. vyloučena.

4.3. Jiné osoby jednající v provozovně podnikatele

Dalším typem zákonného zastoupení podnikatele je jednání jiné osoby v provozovně podnikatele definované v § 16 obch. zák. Toto zastoupení je nejčastěji označováno jako nezmocněné jednatelství.

Jedná se o zcela mimořádnou úpravu, neboť dle § 16 obch. zák. **je podnikatel zavázán i jednáním jiné osoby v jeho provozovně, nemohla-li třetí osoba vědět, že jednající osoba k tomu není oprávněna.** Jinou osobou je osoba, která není oprávněna za podnikatele jednat ani na základě zákona, ani na základě plné moci. *„Může jít o případ, kdy určitá osoba bude v provozovně se souhlasem osoby, která zde má jinak jednat (např. prodavačka pověří syna, aby v době přestávky na jídlo obsloužil zákazníky v prodejně) nebo zde bude určitá osoba i bez vědomí osob oprávněných jménem podnikatele jednat (např. osoba, která se bez vědomí podnikatele, nebo dokonce protiprávně zdržuje v provozovně,*

⁸³ DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl 1.* Praha: Polygon, 2002. str. 115.

avšak z jejího chování není zřejmé, že není oprávněna za podnikatele jednat).“⁸⁴ To, že jiná osoba jedná bez oprávnění, lze poznat např. z toho, že nebyla přiměřeně oblečena, nebo nepodávala informace způsobem, který je obvyklý.⁸⁵

Pokud by byla osoba oprávněná za podnikatele jednat, ale překročila by rozsah svého oprávnění, bylo by nutno takový případ posoudit v souladu s ustanovením § 15 obch. zák. (viz. výše).

4.3.1. Zákonné podmínky vzniku nezmocněného jednatele

K tomu, aby právní úkony učiněné nezmocněným jednatelem zavazovaly podnikatele, je třeba kumulativně splnit dvě zákonem stanovené podmínky.

První podmínkou je, že **jednání musí být uskutečněno v provozovně podnikatele**. Podle názoru M. Tomsy⁸⁶ se toto ustanovení netýká všech záležitostí spojených s činností provozovny a k ní se vážících. To plyne z negativního vymezení „nemohla-li třetí osoba vědět, že jednající osoba k tomu není oprávněna“. Bude se tedy především jednat o přímé jednání vůči spotřebitelům v prodejnách, v opravárnách apod.

Definici provozovny obsahuje obchodní i živnostenský zákoník. V obch. zák. je v § 7 odst. 3 stanoveno: „*Provozovnou se rozumí prostor, v němž je uskutečňována určitá podnikatelská činnost. Provozovna musí být označena obchodní firmou nebo jménem a příjmením anebo názvem podnikatele, k níž může být připojen název provozovny nebo jiné rozlišující označení.*“ Provozovnou podle obch. zák. je tedy prostor (soubor místností či jiných prostor), v němž je uskutečňována určitá podnikatelská činnost.⁸⁷ Nejedná se o samostatný subjekt obchodního práva. Provozovnu je třeba přísně odlišovat od pojmu místa podnikání fyzické osoby, podniku, odštěpného závodu, nebo jiné organizační složky podniku. Každý z pojmů představuje jiné hledisko, v praxi však není vyloučeno, že se budou překrývat.⁸⁸

K tomu, aby mohla být konkrétní část podniku u podnikatele považována za provozovnu, je třeba splnit určité zákonné předpoklady. Provozovna musí být *prostorově vymezená a ohraničená*. Provozovnou může být pouze taková část podniku, kterou je možno

⁸⁴ DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl 1.* Praha: Polygon, 2002. str. 117.

⁸⁵ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 90.

⁸⁶ Tento názor vyslovil v článku: TOMSA, Miloš. Vázanost podnikatele jednáním zástupce v obchodních vztazích na základě zákonného zmocnění. *Obchodní právo*, 1999, č. 1, str. 6.

⁸⁷ ELIÁŠ, Karel a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900.* 5. vydání. Praha: Linde Praha, 2006. str. 63.

⁸⁸ ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 24.

prostorově odlišit od dalších částí podniku.⁸⁹ Je otázkou, zda mohou být provozovnou např. pulty na chodbách supermarketů. Domnívám se, že ano, neboť jejich prostor lze odlišit od dalších částí supermarketu.

Dalším předpokladem je, že v provozovně *musí být provozována určitá podnikatelská činnost*. Není nutné, aby výkon této činnosti plně pokrýval veškeré podnikatelské aktivity, musí však jít alespoň o dílčí součást činnosti podnikatele.

Dále může být provozovnou pouze *takový prostor, k jehož užívání má podnikatel právní titul*. Provozovny nemusí být zřizovány pouze v prostorách, které podnikatel vlastní, lze je zřídit i v prostorách pronajatých. „*Judikatura dovodila, že pak je třeba prostor užívat v souladu s jeho stavebním určením, že však není vyloučeno, aby toto užívání vykazovalo znaky, jimiž se ze stavebního určení (nikoli však dominantně) vymyká.*“⁹⁰ Např. prostory určené ke kulturní činnosti galerie, lze využít i jako prostory prodejní galerie. V případě, že podnikateli zanikl právní titul k užívání provozovny, ale v prostorách nadále podniká, nemělo by to mít, podle mého názoru, vliv na vázanost podnikatele podle § 16 obch. zák. Smyslem této úpravy je chránit třetí osoby. Proto by jim nemělo být na škodu, že podnikatel nesplňuje zákonné požadavky.

Posledním předpokladem je, že prostor provozovny musí být *označen obchodní firmou podnikatele*. Pokud není podnikatel zapsán v obchodním rejstříku, pak jeho jménem a příjmením, příp. názvem. K označení podnikatele je možné připojit název provozovny nebo jiné její odlišující označení, není to však povinností. Pokud je označení provozovny připojeno, nestává se součástí obchodní firmy podnikatele. Je však chráněno úpravou nekalé soutěže.⁹¹ I zde se domnívám, že pokud podnikatel svou povinnost nesplní, nemělo by to mít vliv na posouzení jednání podle § 16 obch. zák.

Zřízení provozovny záleží pouze na vůli podnikatele. Podnikatel může zřídit provozovnu jedinou, nebo několik. Nemusí však zřídit žádnou.⁹² To je typické u činností, které jsou vykonávány výhradně u objednatele (jako např. stavební činnosti).

Živnostenský zákoník upravuje problematiku provozoven širším způsobem. Definicí provozovny obsahuje § 17 odst. první: „*Provozovnou se rozumí prostor, v němž je živnost provozována. Za provozovnu se považuje i automat nebo obdobné zařízení sloužící k prodeji zboží nebo poskytování služeb (dále jen „automat“) a mobilní provozovna.*“ Za mobilní

⁸⁹ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 30.

⁹⁰ ELIÁŠ, Karel a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900*. 5. vydání. Praha: Linde Praha, 2006. str. 64.

⁹¹ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 30.

⁹² Tamtéž.

provozovnu zákon označuje takovou provozovnu, která je přemístitelná a není umístěna na jednom místě po dobu delší než tři měsíce. Pokud bude mobilní, ale umístěna na jednom místě po delší dobu, pak ztrácí režim mobilní provozovny. Co se týče automatů, pokud jsou obsluhováni spotřebitelem, nelze v nich prodávat zboží, na jehož prodej je vyžadována koncese. Prodej zboží pomocí automatů navíc nesmí umožnit, aby určité druhy zboží získali osoby chráněné zvláštním zákonem.

Podnikatel může provozovat živnost i ve více provozovnách, pokud k nim má užívací nebo vlastnické právo. Povinnost prokázat užívací nebo vlastnické právo k objektům nebo místnostem provozovny má podnikatel pouze na žádost živnostenského úřadu. Tato povinnost neplatí u mobilních provozoven a automatů. Na žádost živnostenského úřadu je podnikatel povinen prokázat oprávněnost umístění mobilní provozovny. Pokud je provozovna umístěna v bytě a podnikatel není vlastníkem tohoto bytu, může v něm provozovat živnost jedině se souhlasem jeho vlastníka.

Podnikatel je povinen zahájení a ukončení provozování živnosti v provozovně oznámit předem živnostenskému úřadu (náležitosti oznámení stanoví §17 odst. 5⁹³). Z této povinnosti zákon stanoví několik výjimek (např. v případě automatů a mobilních provozoven).

Podnikatel je dále povinen zajistit, aby byla provozovna způsobilá pro provozování živnosti podle zvláštních předpisů, zejména aby splňovala požadavky technické, hygienické, požární, příp. stavební.⁹⁴ Také musí zajistit, aby byla řádně označena. Každá provozovna musí být trvale a zvenčí viditelně označena obchodní firmou nebo názvem či jménem a příjmením podnikatele a jeho identifikačním číslem, bylo-li mu přiděleno. Mobilní provozovny a automaty musí být navíc označeny údajem o sídle nebo místě podnikání nebo adrese, na které je umístěna organizační složka zahraniční osoby. Termín „zvenčí“ je chápán různě. Může se jednat o označení zvenčí stavby na veřejném prostranství, nebo o vnější označení uvnitř stavby u vchodu do konkrétní provozovny. První požadavek není vždy splnitelný, proto je rozumné vykládat termín druhým způsobem. Označení musí být viditelné, i když je provozovna uzavřena, jak vyplývá z termínu „trvale“. Označení provozovny může obsahovat i jiné než zákonem požadované údaje. Ty však nesmí působit klamavě nebo odporovat dobrým mravům hospodářské soutěže.⁹⁵

⁹³ Viz příloha č. 3 bod 2)

⁹⁴ STAŠA, Josef, SRBOVÁ, Irena. *Zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) a předpisy související. Komentář*. 4. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2005. str. 201.

⁹⁵ Tamtéž, str. 203.

Podnikatel je povinen zajistit, aby byla pro každou provozovnu ustanovena osoba odpovědná za její činnost. Předpoklady ustanovení odpovědné osoby již zákon neupravuje, záleží jen na vůli podnikatele.

Provozovna určená pro prodej zboží nebo poskytování služeb spotřebitelům, musí být dále trvale a zvenčí viditelně označena jménem a příjmením osoby odpovědné za činnost provozovny a prodejní nebo provozní dobou určenou pro styk se spotřebiteli. Na provozovně poskytující přechodné ubytování, musí být uvedena také kategorie a třída ubytovacího zařízení. U těchto provozoven (výjimkou jsou mobilní provozovny a automaty) je podnikatel navíc povinen předem na vhodném a zvenčí viditelném místě označit počátek a konec uzavření provozovny, nebrání-li tomu vážné důvody.

Pokud srovnám obě zákonné úpravy, je sice úprava v živnostenském zákoníku obsáhlejší, avšak pojetí obchodního zákoníku je širší. Z hlediska živn. zák. není provozovnou např. rozložitelný stánek sloužící k poskytování služeb jen příležitostně, zařízení k poskytování služeb na veřejných prostranstvích nebo vůz taxislužby. Naproti tomu ve všech zmíněných případech se jedná o provozovnu na základě obch. zák.

Druhou zákonnou podmínkou je, že **osoba, se kterou nezmocněná osoba jednala, o nedostatku oprávnění této osoby k jednání jménem podnikatele nevěděla a vědět nemohla**. Tato podmínka je hodnocena objektivně. Podnikateli v případě, že se mu nepodaří prokázat, že třetí osoba o neoprávněném jednání věděla, postačí, pokud prokáže, že třetí osoba objektivně vzhledem ke všem konkrétním okolnostem o nedostatku oprávnění vědět mohla. V praxi pak bude nezbytné zabývat se tím, zda se jednající osoba chovala obvyklým způsobem, např. zda byla přiměřeně oblečena, zda podávala informace způsobem obvyklým, nebo zda činila právní úkony, které by byly obvyklé vzhledem k podnikatelské činnosti podnikatele.⁹⁶

Na základě zákonných podmínek lze tedy shrnout, že osoba bez jednatelského oprávnění musí uskutečnit právní úkon v provozovně podnikatele v přímé souvislosti s výkonem jeho podnikatelské činnosti, a to takovým způsobem, že s přihlédnutím ke všem konkrétním okolnostem nemohla třetí osoba poznat, že s ní jednala neoprávněná osoba. Jen v takovémto případě bude podnikatel jednáním vázán. Je však nutné zdůraznit, že tato skutečnost nezbavuje jednající osobu odpovědnosti, především odpovědnosti za škodu, která mohla podnikateli vzniknout.⁹⁷

⁹⁶ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 90.

⁹⁷ Tamtéž, str. 91.

Pokud nebudou naplněny zákonné podmínky, nebude jednání podnikatele zavazovat. Je sporné, zda uskutečněný právní úkon bude absolutně neplatný pro rozpor se zákonem podle § 39 obč. zák., nebo zda by se měl hodnotit jako právní úkon učiněný bez plné moci podle § 33 odst. 2 obč. zák. Komentář I. Pokorné⁹⁸ uvádí, že mohou být správné obě odpovědi. Bude-li prokázáno, že třetí osoba o nedostatku oprávnění nevěděla, ale vědět vzhledem ke konkrétním okolnostem mohla, pak by měl být aplikován § 33 odst. 2 obč. zák. Z jednání učiněného v provozovně by byl zavázán sám jednající, pokud by podnikatel dodatečně neschválil jeho jednání, třetí osoba by pak mohla požadovat po osobě jednající buď splnění závazku, nebo náhradu škody. Bude-li však prokázáno, že třetí osoba o nedostatku oprávnění jednající osoby nejen vědět mohla, ale také věděla, bylo by třeba považovat uskutečněný právní úkon za absolutně neplatný.

4.3.2. Zákonné zastoupení a nezmocněné jednatelství

V odborné literatuře nepanuje jednotný názor, zda se jedná o zákonné zastoupení nebo o zvláštní případ nezmocněného jednatelství. Za zákonné zastoupení považuje § 16 obch. zák. např. učebnice K. Eliáše⁹⁹, naopak I. Pelikánová¹⁰⁰ ho považuje za zvláštní úpravu nezmocněného jednatelství.

Osobně se přikláním k názoru I. Pelikánové ze dvou důvodů. Prvním důvodem je, že zákon v tomto ustanovení neupravuje oprávnění třetí osoby jednat za podnikatele, ale naopak upravuje situaci, kdy někdo jedná, aniž by k tomu byl oprávněn.

Dalším důvodem je srovnání současné úpravy v § 16 obch. zák. a historických znění obdobných ustanovení. VZO stanovil v čl. 50, že „*Kdo jest zřízen v krámě nebo v otevřeném skladišti nebo skladu zboží, pokládá se za zmocněna prodávati zboží a prováděti jednání, jež se dějí obyčejně v krámech, skladištích a skladech tohoto druhu.*“ Obdobné ustanovení obsahoval i OZO, který v § 1030 upravoval tzv. mlčky učiněné zmocnění: „*Dovolí-li vlastník obchodu nebo živnosti svému sluhovi nebo učni, aby prodával zboží v obchodě nebo mimo něj; platí domněnka, že jsou zmocněni přijímati zaplacení a vydávati o tom kvitance.*“ Uvedená ustanovení jsou však podobná současnému § 15, nikoli § 16. obch.zák. Proto je třeba považovat § 16 obch. zák. za zvláštní úpravu nezmocněného jednatelství.

⁹⁸ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 91.

⁹⁹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo.* 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. str. 103.

¹⁰⁰ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl.* 4. vydání. Praha: ASPI publishing, 2004. str. 212.

Nezmocněné jednatelství obecně upravuje § 33 obč. zák. V odstavci prvním je zakotveno, že zmocnitel je vázán překročením oprávnění zmocněnce, jen pokud toto překročení schválí. Pokud však zmocnitel neoznámí třetí osobě svůj nesouhlas bez zbytečného odkladu po tom, co se o překročení dozvěděl, nastupuje fikce dodatečného schválení právního úkonu. Odstavec druhý upravuje případy, kdy se neuplatní fikce stanovená v odst. prvním, a sice tak, že je z právního úkonu zavázána sama osoba jednající. Zákon zde správně upravuje shodně jednání při překročení zmocnění a jednání zcela bez plné moci. Odstavec třetí relativizuje dopad odst. druhého v tom smyslu, že není aplikovatelný, pokud osoba, se kterou bylo jednáno, o nedostatku plné moci věděla.

Obč. zák. stanoví princip, že nezmocněný jednatel je zavázán sám. Tento účinek však lze odvrátit, pokud osoba, za kterou bylo jednáno, bez zbytečného odkladu jednání schválí. Jestliže k takovému schválení nedojde, může osoba, se kterou bylo jednáno, požadovat po jednající osobě splnění závazku, nebo náhradu škody. *„Občanský zákoník tedy v § 33 upravuje zvláštní skutkovou podstatu odpovědnosti za škodu, která jinak bude podléhat obecné úpravě v § 420 OZ an., avšak jestliže by šlo o nezmocněné jednatelství v obchodním závazkovém vztahu, měla by se případná odpovědnost za škodu řídit ustanoveními občanského zákoníku o odpovědnosti za škodu, v obecných otázkách závazků však je nutno použít ustanovení obchodního zákoníku.“*¹⁰¹

Obch. zák. v § 16 upravuje zvláštní případ nezmocněného jednatelství, proto zde není umožněno dodatečné schválení jednání jako předpoklad jeho závaznosti. Protože obchodní zákoník upravuje pouze, kdy je z jednání zavázán podnikatel, měla by být obecná ustanovení obč. zák. aplikovatelná.¹⁰²

4.3.3. Nezmocněné jednatelství a jednatelství bez příkazu

Nezmocněné jednatelství může být uskutečňováno v neprospěch a proti zájmům osoby, za níž bylo jednáno, nebo naopak může být učiněno při zařizování záležitostí k jejímu prospěchu. Z tohoto pohledu je vztah mezi osobou, za kterou bylo jednáno, a neoprávněným jednatelem řešen ustanoveními obč. zák. o tzv. jednatelství bez příkazu (§ 742n.) Zákonodárce rozlišuje jednatelství bez příkazu k odvrácení škody a k obstarání cizí záležitosti, které ještě dále rozděluje na jednatelství vedoucí ke značnému prospěchu zastoupeného a na jednatelství, z něhož prospěch nenastává. Ve všech případech jednatelství

¹⁰¹ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl.* 4. vydání. Praha: ASPI publishing, 2004. str. 213.

¹⁰² Tamtéž, str. 217.

bez příkazu je nezmocněný jednatel povinen dokončit jednání, provést vyúčtování a převést vše, co při jednání získal na toho, jehož záležitost obstaral.¹⁰³

4.3.4. Význam nezmocněného jednatelství

Význam § 16 obch. zák. je především chránit spotřebitele. Nejtypičtějšími případy, kdy k nezmocněnému jednatelství dochází a kdy je tedy třeba chránit třetí osoby, jsou případy, kdy v provozovnách, dochází k příbuzenské či přátelské výpomoci zaměstnancům. Protože takový pomocník nemá příslušnou kvalifikaci, může se lehkost stát, že chybně zákazníka informuje, nebo mu nesdělí veškeré potřebné pokyny, v důsledku čehož vznikne zákazníkovi škoda. V případě splnění zákonných podmínek odpovídá za způsobenou škodu podnikatel, což je ve vztahu ke spotřebitelům nejvhodnější varianta. Podnikatel sám se následně může zhojit na zaměstnanci, který porušením svých pracovních povinností umožnil jednání jiné osoby v provozovně.¹⁰⁴

4.4. Institut opatrovníka

Jedná se o zastoupení podnikatele založené rozhodnutím soudu. Ačkoli jej upravuje obch. zák. v ustanovení § 131, jedná se o institut procesní, neboť se nevztahuje na právní úkony podnikatele, ale užije se ho pouze v konkrétním řízení před soudem. Institut opatrovnictví je též upraven v zákoně č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen o.s.ř.) v ustanovení § 29. V § 131 obch. zák. se jedná o situaci, kdy se každý společník, jednatel, likvidátor, insolvenční správce nebo člen dozorčí rady může domáhat, aby soud vyslovil neplatnost usnesení valné hromady, pokud je v rozporu s právními předpisy, společenskou smlouvou, zakladatelskou listinou nebo stanovami.¹⁰⁵

V řízení za společnost jednájí jednatelé, příp. člen nebo členové dozorčí rady. Pokud návrh podávají jednatelé i členové dozorčí rady, nebo pokud není dozorčí rada zřízena, musí určit zástupce společnosti valná hromada společnosti. Jestliže tak valná hromada do tří měsíců od doručení návrhu společnosti neučiní, ustanoví soud společnosti opatrovníka, aby za společnost před soudem jednal.

¹⁰³ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl. 4. vydání.* Praha: ASPI publishing, 2004. str. 216 – 217.

¹⁰⁴ ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo. 5. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2007. str. 104.

¹⁰⁵ Viz. příloha č. 1 bod 12)

5. Smluvní zastoupení podnikatele

5.1. Plná moc podle právní úpravy občanského zákoníku

5.1.1. Charakteristika institutu plné moci

Plná moc je v praxi nejvyžívanější druh smluvního zastoupení. Toto vzniká na základě dohody o plné moci (přesněji dohoda o zastoupení, neboť název dohoda o plné moci může svádět k závěru, že plná moc je dvoustranný právní úkon) uzavřené mezi zmocnitelem a zmocněncem, kterou se zmocněnec zavazuje zastupovat zmocnitele v dohodnutém rozsahu. Dohoda obvykle nese podobu smlouvy příkazní nebo smlouvy mandátní. Tento vnitřní vztah je třeba odlišovat od plné moci samotné. Plná moc je jednostranný právní úkon zmocnitele, kterým prohlašuje vůči třetím osobám, že zmocnil jinou osobu k tomu, aby ho v rozsahu uvedeném plné moci zastupovala.¹⁰⁶ Plná moc navenek osvědčuje, že mezi zmocnitelem a zmocněncem došlo k dohodě o zastoupení.¹⁰⁷ Rozhodující je její existence, nikoli předložení druhé straně.¹⁰⁸ Pokud zmocněnec prohlásí, že jedná jménem zmocnitele na základě plné moci, aniž by tuto předložil, má jím učiněný právní úkon účinky pro zmocnitele, jestliže plná moc v době uskutečnění úkonu objektivně existovala.¹⁰⁹ Zmocněnci udělením plné moci vzniká právo jednat za zmocnitele, nikoli povinnost. Ta může být založena smlouvou příkazní, příp. jinou. Pokud je udělena plná moc bez příkazu, povinnost tu dána není.¹¹⁰

5.1.2. Náležitosti plné moci

Plná moc musí splňovat obecné náležitosti právního úkonu.¹¹¹ Z plné moci musí být patrné, kdo ji činí a co je jejím obsahem. Pod sankcí neplatnosti v ní musí být uveden **rozsah zmocněncova oprávnění**. Podle rozsahu zmocnění se plná moc dělí na všeobecnou (generální) a zvláštní (speciální). *Generální plná moc* je taková, při které zmocnitel opravňuje zmocněnce ke všem právním úkonům. *Speciální plná moc* je naproti tomu taková, která opravňuje k určitému konkrétnímu úkonu nebo úkonům. Všeobecná plná moc nemůže stačit

¹⁰⁶ Stejně v odůvodnění rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. ledna 2002, sp. zn. 22 Cdo 870/2002 soud uvedl: „Plná moc je jednostranný právní úkon, jímž zmocnitel projevuje vůli, aby zmocněnec činil jeho jménem právní úkony.“

¹⁰⁷ To potvrzuje i rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. srpna 2002, sp. zn. 29 Odo 733/2001

¹⁰⁸ Např. v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. prosince 1995, sp. zn. Odon 28/95

¹⁰⁹ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 302.

¹¹⁰ SPÁČIL, Jiří. Poznámky k problematice zastoupení na základě plné moci. *Právo a podnikání*, 1996, č. 1, str. 9.

¹¹¹ Viz. příloha č. 2 bod 4)

tam, kde zákon požaduje zmocnění ke konkrétnímu úkonu (např. k odmítnutí dědictví).¹¹² Nejvyšší soud dovodil, že pokud byla písemně udělena plná moc zmocněnci k tomu, aby až do odvolání zastupoval zmocnitele ve všech věcech, jedná se o všeobecnou plnou moc.¹¹³

Pro vymezení rozsahu jednatelského oprávnění je rozhodující obsah plné moci. Případná omezení zmocněncova oprávnění musí být z důvodu právní jistoty vymezena v plné moci. Nejsou-li omezení obsažena v plné moci, jsou vůči třetím osobám neúčinná. Pokud plná moc neobsahuje žádná omezení, jedná se o plnou moc všeobecnou.¹¹⁴

Plnou moc může udělit jak fyzická, tak právnická osoba. Stejně tak zmocněncem se může stát fyzická i právnická osoba. Pokud je zmocněncem osoba právnická, vzniká právo zastupovat zmocnitele jejím statutárním orgánem, příp. osobě, které udělí tento statutární orgán plnou moc. Pokud je zmocněncem osoba fyzická, musí být způsobilá k těm právním úkonům, které má za zmocnitele učinit.¹¹⁵

Plná moc může být udělena i více zmocněncům společně (tzv. *kolektivní plná moc*). Zmocnitel může v plné moci určit, že bude jednat každý zmocněnec samostatně, několik z nich společně, nebo všichni společně. Pokud zmocnitel způsob, jakým budou zmocněnci jednat, v plné moci neurčí, pak obč. zák. stanoví, že všichni zmocněnci musí jednat společně. Teprve společné jednání zmocněnců je spojeno s právními následky jednání. Jejich společné jednání nemusí být současné, právní následky nastanou po posledním projevu shodné vůle.¹¹⁶

Plná moc může být udělena ústně, písemně příp. i konkludentně. Obligatorně je stanoven požadavek písemné formy, jestliže právní úkon, který má být zmocněncem učiněn, vyžaduje sám písemnou formu a dále jestliže se plná moc netýká jen určitého právního úkonu. Ústně (příp. konkludentně) může být plná moc udělena pouze k jedinému konkrétnímu úkonu, pro který navíc není dohodou stran nebo zákonem předepsána písemná forma.¹¹⁷

5.1.3. Jednání zmocněnce

Ustanovení § 32 odst. 1 obč. zák. stanoví nevyvratitelnou právní domněnku, že pokud neplyne z právního úkonu, že někdo jedná za jiného, platí, že jedná sám za sebe. Práva

¹¹² ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. I. svazek § 1 - 487*. Praha: Linde, 2008. str. 224.

¹¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. září 1999, sp. zn. 25 Cdo 2144/98

¹¹⁴ FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář I. díl § 1 až 487*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 163.

¹¹⁵ Viz. příloha č. 2 bod 5)

¹¹⁶ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 303.

¹¹⁷ FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář I. díl § 1 až 487*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 163.

a povinnosti v takovém případě tedy vznikají přímo jednajícímu.¹¹⁸ Aby jednání zástupce zavazovalo zastoupeného, musí z něj být patrné, že zástupce jedná za zastoupeného. Tak judikatura dovodila, že pokud nevyplývalo přímo z písemného právního úkonu, že jedná zástupce za zastoupeného, platí nevyvratitelná domněnka, že zástupce jednal jménem vlastním.¹¹⁹ Existují však i soudní rozhodnutí, která judikují, že v případě, že jedná zástupce na základě plné moci, musí být z právního úkonu patrné, že jedná právě jako zástupce, pokud to splněno není, je takový právní úkon neplatný.¹²⁰ Takové rozhodnutí, podle mého názoru, odporuje nevyvratitelné právní domněnce stanovené v § 32 odst. 1 obč. zák.

Jak jsem již zmínila výše, rozsah zmocněncova oprávnění musí být uveden v plné moci. Pokud jedná zmocněnec v mezích takto stanovených, vznikají práva a povinnosti z takového jednání přímo zmocniteli. V případě, že chce zmocnitel plnou moc nějakým způsobem omezit, mají navenek účinky pouze taková omezení, která jsou obsažena přímo v plné moci, nebo taková omezení, která jsou známa osobě, se kterou zmocněnec jedná. Vnitřní pokyny, které nevyplývají z plné moci, jsou sice ve vztahu mezi zmocnitelem a zmocněncem závazné, ale nemají právní význam vůči třetím osobám.¹²¹ Právními úkony zmocněnce, které překračují tyto interní pokyny, je tedy zmocnitel vázán.

Pokud je právně významná dobrá víra nebo vědomost jednajícího o určité okolnosti, obč. zák. stanoví, že je-li dána podmínka dobré víry nebo nevědomosti o určité okolnosti u zmocnitele, má se za to, že ji splňuje i zmocněnec. Naopak pokud není v dobré víře zmocnitel, je právně bezvýznamné, zda je v dobré víře zmocněnec. Rozhodující tedy je dobrá víra či vědomost zmocnitele. Vědomost zmocněnce má význam jen tehdy, pokud se o daných okolnostech dozvěděl před udělením plné moci.¹²²

Zmocněnec může udělit plnou moc dalšímu zmocněnci (tzv. substitutu) v případě, že je k tomu výslovně oprávněn v plné moci, nebo je-li zmocněncem právnická osoba. Z právních úkonů tohoto dalšího zmocněnce je zavázán přímo zmocnitel, stejně jako z právních úkonů prvního zmocněnce.

¹¹⁸ Tamtéž, str. 165.

¹¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. března 2007, sp. zn. 32 Odo 138/2005

¹²⁰ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. listopadu 1997, sp. zn. 11 Cmo 245/97

¹²¹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek § 1 - 487*. Praha: Linde, 2008. str. 228 – 229.

¹²² FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář I. díl § 1 až 487*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 165.

5.1.4. Překročení oprávnění na základě plné moci

Důsledky překročení rozsahu zmocnění danému zástupci v plné moci řeší § 33 odst. 1 obč. zák. Zákon zde stanoví, že pokud zmocněnec svým jednáním překročí rámec svého oprávnění v plné moci, pak je zmocnitel daným jednáním vázán, a to s účinky ex tunc (tedy od počátku), pokud jej dodatečně schválí (tzv. ratihabice). Zmocnitel je vázán i v případě, že neoznámil osobě, se kterou zmocněnec jednal, svůj nesouhlas bez zbytečného odkladu po tom, co se o překročení dozvěděl (zákon zde stanovuje nevyvratitelnou právní domněnku).¹²³ Důkaz o tom, že se zmocnitel o překročení plné moci dozvěděl a bez zbytečného odkladu neoznámil osobě, se kterou zmocněnec jednal, svůj nesouhlas, musí nést osoba, která se dovolává uplatnění nevyvratitelné právní domněnky, že překročení plné moci bylo schváleno.¹²⁴

Důsledky v případě, že zmocnitel neschválí překročení a v případě, že někdo jedná za jiného bez plné moci (jako tzv. nezmocněný jednatel) upravuje ustanovení § 33 odst. 2 obč. zák. Tak v případě, že zmocněnec překročí své oprávnění, avšak zmocnitel jeho překročení dodatečně neschválí, je z takového jednání zavázán sám zmocněnec. Od tohoto překročení je třeba odlišit případy, kdy za právnickou osobu činí právní úkony její pracovníci nebo členové, kteří nejsou statutárními orgány, a překročí svá oprávnění. Pak vznikají práva a povinnosti právnické osobě pouze tehdy, pokud se právní úkon týká předmětu činnosti právnické osoby a jde-li o překročení, o kterém druhý účastník nemohl vědět.^{125 126}

Ve druhém případě, tedy pokud někdo jedná za jiného bez plné moci (příp. jedná-li zmocněnec, jehož plná moc již zanikla), zákon stanoví, že je z takového jednání zavázána sama jednající osoba. Osoba, za kterou bylo takto jednáno, může tento důsledek zvrátit, pokud bez zbytečného odkladu právní úkon schválí. Učiní-li tak, je z takového právního úkonu zavázána sama s účinky ex tunc.¹²⁷

Pokud je z jednání zavázána sama jednající osoba, může po ní osoba, se kterou bylo jednáno, požadovat, aby splnila závazek vyplývající z učiněného právního úkonu, nebo aby nahradila škodu tímto právním úkonem způsobenou. Tyto následky nenastanou, pokud osoba, se kterou bylo jednáno, o nedostatku plné moci věděla.

¹²³ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek § 1 - 487.* Praha: Linde, 2008. str. 230.

¹²⁴ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář. 2. vydání.* Praha: C. H. Beck, 2009. str. 308.

¹²⁵ Viz. příloha č. 2 bod 6)

¹²⁶ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek § 1 - 487.* Praha: Linde, 2008. str. 231.

¹²⁷ Tamtéž.

5.1.5. Zánik plné moci

Obč. zák. v § 33b odst. 1 stanoví několik důvodů, kdy zaniká plná moc (lépe řečeno pozbývá právních účinků). Jsou jimi:

- *provedení úkonu, na který byla plná moc omezena,*
- *je-li plná moc odvolána zmocnitelem (jednostranným projevem vůle),*
- *je-li plná moc vypovězena zmocněncem (jednostranným projevem vůle),*
- *zemře-li zmocněnec.*

Tento výčet však není taxativní. Z odst. 2. téhož ustanovení vyplývá, že plná moc zaniká také *smrtí zmocnitele*, pokud z ní nevyplývá něco jiného a pokud nestanoví zvláštní zákon jinak. Zánikem právnické osoby (ať je zmocnitelem či zmocněncem) zaniká plná moc pouze tehdy, nepřechází-li její práva a povinnosti na jinou osobu. Z principu autonomie vůle, který patří mezi základní zásady soukromého práva vůbec, lze odvodit, že plná moc může *zaniknout také dohodou mezi zmocnitelem a zmocněncem*. Plná moc může být udělena na časově omezenou dobu, v tom případě pak zaniká *uplynutím stanovené doby*.¹²⁸

Pokud je plná moc odvolána zmocnitelem, získá toto odvolání účinky až momentem, kdy se o odvolání dozví zmocněnec. Do té doby má jeho jednání stejné účinky, jako kdyby plná moc dosud trvala. Tohoto následku se nemůže dovolávat třetí osoba, se kterou zmocněnec jednal a která o odvolání věděla, nebo vědět musela. Jestliže oznámil zmocnitel jiné osobě, že udělil zmocněnci plnou moc na určité právní úkony, může se dovolávat odvolání plné moci jedině tehdy, oznámil-li této osobě odvolání ještě před jednáním zmocněnce, případně věděla-li tato jiná osoba o odvolání plné moci již v době jednání zmocněnce. Při nevědomosti této jiné osoby o odvolání plné moci budou právní úkony zmocněnce učiněné po odvolání zavazovat zmocnitele.¹²⁹ Ani pro odvolání, ani pro oznámení o odvolání plné moci nevyžaduje zákon písemnou formu, lze jej učinit i ústně.¹³⁰

Zemře-li zmocnitel, nebo vypoví-li zmocněnec plnou moc, ukládá zákon zmocněnci povinnost učinit ještě vše, co nesnese odkladu. Právní úkony učiněné v tomto období zmocněncem mají stejné právní účinky, jako kdyby zastoupení i nadále trvalo. To ovšem

¹²⁸ FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář I. díl § 1 až 487*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 170.

¹²⁹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek § 1 - 487*. Praha: Linde, 2008. str. 235 – 236.

¹³⁰ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář. 2. vydání*. Praha: C. H. Beck, 2009. str. 312.

neplatí, pokud právní úkony učiněné zmocněncem odporují tomu, co již zařídil zmocnitel, příp. jeho právní nástupci.¹³¹

5.2. Podniková plná moc (prokura) podle právní úpravy obchodního zákoníku

5.2.1. Charakteristika institutu prokury

Prokura je druhem smluvního zastoupení charakteristickým pro obchodní vztahy. Jde o speciální plnou moc, též označovanou jako **obchodní plná moc**. Je upravena pouze obchodním zákoníkem (§ 14), protože úprava v něm obsažená není komplexní, v záležitostech zde neupravených se v souladu s § 1 odst. 2 obch. zák.¹³² subsidiárně použijí ustanovení občanského zákoníku o plné moci.

Podstata prokury je v tom, že zmocněnec (označovaný jako prokurista) je oprávněn ke všem právním úkonům, ke kterým dochází při provozu podniku, i když se k nim jinak vyžaduje zvláštní plná moc.¹³³

Prokura se zapisuje do obchodního rejstříku, udělit ji tedy může pouze podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku. Prokuristou může být pouze osoba fyzická. Rozsah jednatelského oprávnění prokuristy není vymezen prokurou, ale je stanoven přímo obch. zák.

5.2.2. Druhy prokury

Prokuru lze dělit několika způsoby. Prvním z nich je dělení naznačené v § 14 odst. 2 obch. zák. Pokud není v prokuře zahrnuto oprávnění zcizovat nebo zatěžovat nemovitosti, označuje se jako *základní* neboli *prostá*. Naproti tomu, pokud prokura toto oprávnění obsahuje, hovoříme o prokuře *rozšířené*.¹³⁴

Prokuru lze dále dělit na *individuální* a *kolektivní*. O individuální prokuru jde tehdy, pokud je prokurista oprávněn jednat za podnikatele samostatně. Je nerozhodné, zda podnikatel udělil prokuru pouze jedné osobě, nebo více osobám, z nichž je každá oprávněna jednat samostatně. Kolektivní prokura je pak taková, která je udělena více osobám, které jsou

¹³¹ Tamtéž.

¹³² Viz. příloha č. 1 bod 13)

¹³³ PLÍVA, Stanislav. Právní jednání podnikatele. *Právo a podnikání*, 1993, č. 9, str. 8.

¹³⁴ ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. str. 105.

oprávněny jednat za podnikatele všichni společně, případně je třeba souhlasného projevu vůle alespoň dvou z nich.¹³⁵

Prokury lze dále rozeznávat např. na omezené a neomezené, nebo fakultativní a obligatorní. Z pohledu českého práva však nejsou tato dělení důležitá.

5.2.3. Vznik prokury

Prokuru uděluje prokuristovi podnikatel (může jít jak o fyzickou, tak o právnickou osobu). Musí se jednat o podnikatele, který je zapsán v obchodním rejstříku. Je nerozhodné, zda má zápis podnikatele obligatorní či fakultativní charakter. Podnikatel fyzická osoba prokuru uděluje osobně. Podnikatel právnická osoba uděluje prokuru prostřednictvím svého statutárního orgánu. Výjimkou je společnost s ručením omezeným, kde obch. zák. stanoví, že prokuru uděluje valná hromada. I tato úprava však jde prostřednictvím společenské smlouvy změnit.¹³⁶

Je otázkou, zda by mohl prokuru udělit např. vedoucí organizační složky podniku. V komentáři J. Pokorné¹³⁷ je uvedeno, že nikoli, neboť jednatelské oprávnění vedoucího je zákonem omezeno pouze na ty právní úkony, které se týkají organizační složky. Rozsah prokuristova jednatelského oprávnění se však týká provozu celého podniku. Vedoucí organizační složky by tak udělil zmocnění většího rozsahu než má on sám. Obdobně lze vyloučit, aby mohla prokuru udělit osoba pověřená určitou činností při provozu podniku. Zcela se ztotožňuji s tímto názorem. Domnívám se, že není v souladu s účelem zákona umožnit osobě, aby udělovala zmocnění většího rozsahu, než má ona sama. Taková situace je absurdní.

Obch. zák. výslovně nevyžaduje, aby byla prokura udělena písemně, přesto se k tomu přiklání většina teorie. Důvodem je, že požadavek písemné formy vyplývá ze subsidiárně použitelného ustanovení § 31 odst. 4 obč. zák.¹³⁸ Dalším podpůrným důvodem je, že se prokura zapisuje do obchodního rejstříku a ústně udělená prokura by se velmi těžko prokazovala.

Obch. zák. neobsahuje ustanovení, které by stanovovalo náležitosti udělení prokury. Lze však dovodit, že musí obsahovat přesné údaje o podnikateli, identifikaci prokuristy jménem, příjmením, bydlištěm a rodným číslem a údaj o tom, zda se jedná

¹³⁵ ELIÁŠ, Karel. Etuda o prokuře. *Právník*, 1993, č. 5, str. 431 – 432.

¹³⁶ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 79.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Viz. příloha č. 2 bod 7)

o prokuru základní nebo rozšířenou. Pokud podnikatel uděluje prokuru více osobám, musí listina o udělení obsahovat také způsob, jakým budou prokuristé jednat.¹³⁹ Není nutné, aby podnikatel příslušnou listinu označil jako udělení prokury, či aby zmocněnce označil za prokuristu. Podle S. Plívy¹⁴⁰ je to však pravidlem, je to účelné a pro praxi je třeba to doporučit. V případě, že listina v textu nebude obsahovat slovo „prokura“ nebo „prokurista“, je za prokuru třeba považovat každou plnou moc, z jejíhož obsahu vyplývá, že se jedná o prokuru ve smyslu § 14 obch. zák.¹⁴¹

Listina o udělení prokury nesmí obsahovat jakákoli omezení (vyjma určení, zda se jedná o prokuru základní či rozšířenou a v případě kolektivní prokury určení způsobu, jakým budou prokuristé jednat), neboť by se jednalo o neplatný právní úkon a prokura by nemohla být zapsána do obchodního rejstříku.

Udělení prokury nabývá účinnosti dnem zápisu prokury do obchodního rejstříku. Zápis má tedy konstitutivní charakter. Návrh na zápis musí obsahovat jméno a bydliště prokuristy a způsob, jakým jedná¹⁴², měl by obsahovat i rozšíření prokury o oprávnění zcizovat a zatěžovat nemovitosti. Návrh podává podnikatel fyzická osoba osobně a podnikatel právnická osoba svým statutárním orgánem. Návrh může za stanovených podmínek podat i samotný prokurista, který má být na základě takového návrhu zapsán do obchodního rejstříku, neboť se jedná o osobu, která může doložit právní zájem na zápisu.¹⁴³

Na rozdíl od zápisu má výmaz prokury z obchodního rejstříku účinky pouze deklaratorní. Jednatelské oprávnění prokuristy zaniká nezávisle na výmazu již dřívějším okamžikem, např. odvoláním prokuristy. Výmazem však prokura pozbývá účinnosti. Pokud by tedy prokurista, který je stále zapsán v obchodním rejstříku, dále jednal za podnikatele, i když jeho prokura již zanikla, je třeba takové jednání posuzovat v souladu s § 29 odst. 1 obch. zák.¹⁴⁴ ¹⁴⁵ Podnikatel by byl takovým jednáním vázán v případě, že by třetí osoba jednala v dobré víře v zápis do obchodního rejstříku a nevěděla o tom, že prokura byla v okamžiku jednání prokuristy již zaniklá.

¹³⁹ ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo*. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. str. 105.

¹⁴⁰ PLÍVA, Stanislav. Právní jednání podnikatele. *Právo a podnikání*, 1993, č. 9, str. 8.

¹⁴¹ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Několik úvah o prokuře. *Obchodní právo*, 2000, č. 8, str. 3.

¹⁴² Viz. příloha č. 1 bod 14)

¹⁴³ Viz. příloha č. 1 bod 15)

¹⁴⁴ Viz. příloha č. 1 bod 16)

¹⁴⁵ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 83.

Sporná je situace, pokud společnost vstoupí do likvidace. Otázkou je, zda může taková společnost udělit prokuru a kdo tuto prokuru uděluje. V komentáři J. Dědiče¹⁴⁶ se uvádí, že pokud společnost vstoupí do likvidace, přechází oprávnění udělit prokuru ze statutárního orgánu na likvidátora. M. Bartošíková¹⁴⁷ má však názor opačný. Na likvidátora sice přechází působnost statutárního orgánu, avšak pouze v omezeném rozsahu. Činí jen ty právní úkony, které směřují k likvidaci společnosti. Ve zbývajících věcech, které nesouvisejí s likvidací společnosti, jedná nadále statutární orgán. Z toho usuzuje, že likvidátor nemůže udělit prokuru, neboť by zmocňoval k úkonům, k nimž sám není oprávněn. Udělit prokuru v období likvidace, podle jejího názoru, může statutární orgán, ovšem rozsah prokury by měl být omezen stejně jako rozsah oprávnění statutárního orgánu. Domnívá se, že tomu není na překážku ani to, že je ukončena podnikatelská činnost, neboť provoz podniku je širší než realizace podnikatelské činnosti. Já se domnívám, že prokuru v období likvidace společnosti udělit nelze. Likvidátor ji udělit nemůže, jelikož by uděloval větší zmocnění, než sám má. Podle mého názoru, ji však nemůže udělit ani statutární orgán, neboť i on by zmocňoval k úkonům, ke kterým není sám oprávněn. Nesouhlasím s tím, že by mohl udělit prokuru v omezeném rozsahu, neboť, jak jsem již zmínila výše, taková prokura by byla neplatná. Můj názor je podpořen i rozhodnutím Nejvyššího soudu z roku 1925, ve kterém bylo uvedeno: *„Byla-li komanditní společnost zrušena a do obchodního rejstříku zapsán její vstup do likvidace, nelze již udělit prokuru. Komplementáři ji udělit nemohou, protože vedení společnosti přechází na likvidátory. Nemohou ji však udělit ani likvidátoři, protože jejich působnost je omezenější, než je tomu u prokuristů. Prokura krom toho předpokládá pravidelnou činnost společnosti, která právě jejím zrušením a vstupem do likvidace končí.“*¹⁴⁸

5.2.4. Účastníci prokury

Účastníky prokury jsou podnikatel a prokurista.

Prokuru může udělit podnikatel fyzická i právnická osoba. Podmínkou je, že musí být zapsán v obchodním rejstříku. Jak jsem již zmínila, podnikatel fyzická osoba uděluje prokuru osobně, podnikatel právnická osoba prostřednictvím svého statutárního orgánu (vyjma společnosti s ručením omezeným, u které zákon stanoví, že prokuru uděluje valná hromada). Stejně orgány prokuristu také odvolávají.

¹⁴⁶ DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl 1.* Praha: Polygon, 2002. str. 100.

¹⁴⁷ Názor uvedla v díle: BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Několik úvah o prokuře. *Obchodní právo*, 2000, č. 8, str. 4 - 5.

¹⁴⁸ Vážný 4 963 (z roku 1925)

Prokuristou může být pouze osoba fyzická. Je nerozhodné, zda se jedná o českou nebo zahraniční fyzickou osobu. Žádné další předpoklady obch. zák. nestanoví. Prokuristou tedy může být např. rodinný příslušník podnikatele, jeho přítel nebo advokát.¹⁴⁹ Nejvyšší soud dovodil, že pokud není založen vztah mezi podnikatelem a prokuristou určitou smlouvou, použijí se podpůrně na jejich vztah ustanovení o mandátní smlouvě.¹⁵⁰ Z obecného ustanovení § 22 odst. 2 obč. zák.¹⁵¹ lze dovodit další požadavek na osobu prokuristy, a sice, že tato fyzická osoba musí být způsobilá, k těm právním úkonům, které má za podnikatele učinit.¹⁵² Osoba prokuristy je omezena tím, že se nemůže jednat o statutární orgán nebo jeho člena.¹⁵³ To bylo judikováno již za první republiky.¹⁵⁴

Podnikatel může prokuru udělit jedné i více fyzickým osobám. Počet prokuristů jednoho podnikatele není ničím omezen. Pokud podnikatel udělí prokuru více osobám, zákon mu ukládá povinnost vymezit, jakým způsobem budou prokuristé jednat. To musí být určeno již v době udělení prokury, neboť údaj o způsobu jednání prokuristů tvoří povinnou součást návrhu na zápis prokury do obchodního rejstříku.¹⁵⁵

Obch. zák. v § 14 odst. 4 vymezuje způsob jednání více prokuristů třemi přípustnými alternativami. První možností je, že každý z prokuristů je oprávněn za podnikatele jednat a podepisovat samostatně. Další variantou je, že k oprávnění jednat a podepisovat za podnikatele je třeba souhlasného projevu vůle všech prokuristů. Poslední možností je, že k zastupování podnikatele je třeba souhlasného projevu vůle alespoň dvou z více prokuristů.

Obch. zák. tímto stanovuje pouze možnosti určení způsobu, jakým mají prokuristé jednat. Neobsahuje však subsidiární pravidlo jednání v případě, že podnikatel způsob v udělení prokury nevymezil. V takovém případě se jedná o prokuru neplatnou z důvodu neurčitosti a nelze ji zapsat do obchodního rejstříku.¹⁵⁶

¹⁴⁹ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl.* 4. vydání. Praha: ASPI publishing, 2004. str. 190.

¹⁵⁰ Z Odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. listopadu 2009, sp. zn. 23 Cdo 2713/2009: „Není-li vztah, z něhož vychází udělení prokury, založen smlouvou určitého typu (zde závisí zcela na vůli smluvních stran, jakou smlouvu zvolí), je nutno připustit podpůrnou aplikaci některého ze smluvních typů upravujících obstarání záležitosti. Vzhledem k tomu, že zákonné vymezení rozsahu prokury určuje, že prokurista je zmocněn ke všem právním úkonům, k nimž dochází při provozu podniku, že jde o záležitosti spojené s podnikáním zastoupeného, je vhodná podpůrná aplikace mandátní smlouvy, podle níž se mandatář zavazuje k zařazení určité obchodní záležitosti mandanta uskutečněním právních úkonů jménem mandanta nebo uskutečněním jiné činnosti.“

¹⁵¹ Viz. příloha č. 2 bod 8

¹⁵² ELIÁŠ, Karel. Etuda o prokuře. *Právník*, 1993, č. 5, str. 429.

¹⁵³ BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Několik úvah o prokuře. *Obchodní právo*, 2000, č. 8, str. 8.

¹⁵⁴ Např. Vážný 11 632 (z roku 1932): „Není přípustné, aby byl prokurista s.r.o. zároveň jejím jednatelem.“

¹⁵⁵ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 82.

¹⁵⁶ DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl 1.* Praha: Polygon, 2002. str. 112.

V souvislosti s kolektivní prokurou se nabízí otázka, zda je možná kombinace jednání statutárního orgánu a zastupování prokuristy. Souhlasím s názorem M. Bartošíkové¹⁵⁷, která se domnívá, že v případě formulace „statutární orgán společnosti jedná vždy společně s prokuristou“ dochází k nepřipustnému omezení jednatelského oprávnění statutárního orgánu. Takto určený způsob jednání za podnikatele je proto neplatný. Pokud jde o formulaci „prokurista zastupuje vždy společně s jednatelem“ domnívá se, že takové omezení jednatelského oprávnění prokuristy nemá taktéž oporu v zákoně.

5.2.5. Rozsah jednatelského oprávnění prokuristy a jeho překročení

Rozsah jednatelského oprávnění je vymezen v 14 odst. 1 obch. zák. tak, že prokurista je oprávněn ke všem právním úkonům, k nimž dochází při provozu podniku, i když se k nim jinak vyžaduje zvláštní plná moc. Prokura je tedy koncipována jako velmi široká plná moc, kdy jedinou zákonnou podmínkou závaznosti právních úkonů prokuristy pro podnikatele je, že se právní úkony prokuristy musí dotýkat provozu podniku.¹⁵⁸ „Pro posouzení, zda konkrétní právní úkon prokuristy svou povahou spadá do provozu podniku, je významná povaha podniku podnikatele a jeho provozu, nikoli skutečnost, jak je vymezen předmět podnikání podnikatele v obchodním rejstříku.“¹⁵⁹ „Prokura se váže na podnikatelskou činnost (podnikání) provozovanou v podniku, takže konkrétní rozsah prokury bude podmíněn druhem a povahou provozu podniku.“¹⁶⁰ Provozem podniku se rozumí užívání a nakládání se složkami, ze kterých se podnik skládá a které vypočítává § 5 odst. 1 obch. zák. Těmito jsou hmotné složky podnikání, osobní složky podnikání a nehmotné složky podnikání, pokud patří podnikateli a slouží nebo mají sloužit k provozování podniku.¹⁶¹

Z takto vymezeného rozsahu vyplývá dvojí omezení. Za prvé není prokurista oprávněn činit úkony, které nemají žádnou souvislost s provozem podniku podnikatele. Bude se jednat především o úkony, týkající se soukromých záležitostí podnikatele (např. zastupování před soudy ve věci rozvodu). Druhým omezením je, že prokurista není oprávněn činit právní úkony, které vybočují z rámce provozu podniku. Takovým úkonem je např. prodej podniku, ukončení činnosti či změna předmětu podnikání.¹⁶²

¹⁵⁷ Názor vyslovila v díle: BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Několik úvah o prokuře. *Obchodní právo*, 2000, č. 8, str. 9.

¹⁵⁸ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 79.

¹⁵⁹ Z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. dubna 2010, sp. zn. 29 Cdo 2720/2009

¹⁶⁰ FALDYNA, František a kol. *Obchodní právo*. 1. vydání. Praha: ASPI Publishing, 2005. str. 53.

¹⁶¹ HRABA, Zdeněk. Odpovědnost prokuristy. *Obchodní právo*, 2009, č. 2, str. 12.

¹⁶² BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Několik úvah o prokuře. *Obchodní právo*, 2000, č. 8, str. 10 – 11.

Obch. zák. stanoví, že prokurista je oprávněn činit i takové právní úkony, k nimž se jinak požaduje zvláštní plná moc. V některých případech však zákon kromě požadavku zvláštní plné moci stanoví i další podmínku, např. podmínku úředně ověřeného podpisu podnikatele v § 709 odst. 3. obch. zák. I když prokurista bude splňovat první podmínku, nelze obecně očekávat, že na dokumentu, kterým byla prokura udělena, bude podpis podnikatele úředně ověřen. Lze tedy předpokládat, že ke splnění požadavků v 709 odst. 3 obch. zák. bude prokurista potřebovat zvláštní plnou moc s úředně ověřeným podpisem.¹⁶³

Není zcela jednotná odpověď na to, zda v sobě prokura obsahuje také procesní plnou moc. Jednoznačná odpověď na tuto otázku je ve vztahu k právnické osobě upravena v § 21 odst. 1 o.s.ř., kde zákon umožňuje, aby za právnickou osobu jednal její prokurista, může-li podle udělené prokury jednat samostatně. Ve vztahu k podnikateli fyzické osobě se L. Lisse¹⁶⁴ domnívá, že oprávnění prokuristy lze dovodit ze znění ustanovení § 14 odst. 1 obch. zák., neboť „provoz podniku“ v sobě zahrnuje i správu aktiv společnosti, tedy i vymáhání pohledávek soudním či rozhodčím řízením.

Zatímco v § 14 odst. 1 obch. zák. vymezuje zákon rozsah jednatelského oprávnění prokuristy pozitivně, v §14 odst. 2 obch. zák. vymezuje rozsah negativně, a to tak, že zde specifikuje právní úkony, které prokurista není oprávněn činit. Těmito jsou **zcizování a zatěžování nemovitostí**. „Zcizováním nemovitostí se rozumějí právní úkony směřující k jejich převodu, zejména jejich prodej, výměna nebo darování. Zatěžováním nemovitostí je třeba rozumět právní úkony směřující k omezení vlastnického práva (např. zřízení zástavního práva či věcného břemene).“¹⁶⁵ Jelikož se jedná o omezení dispozitivní, podnikatel má možnost rozšířit jednatelské oprávnění prokuristy i o tyto právní úkony. Podnikatel tak může učinit ve vztahu pouze k jednomu okruhu právních úkonů (tedy buď pouze ke zcizování nemovitostí, nebo pouze k zatěžování nemovitostí), nebo ve vztahu k oběma okruhům najednou. Podmínkou takového rozšíření je, že musí být zakotveno již v právním úkonu, kterým je udělována prokura.¹⁶⁶

Jakékoli omezení nad rámec omezení vymezených obch. zák. (tedy nad rámec omezení daného provozem podniku a zákazem zcizování a zatěžování nemovitostí) může buď vyvolat neplatnost celé prokury (pokud bude obsaženo v udělení prokury), nebo bude navenek

¹⁶³ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 80.

¹⁶⁴ Názor uvedl v díle: LISSE, Luděk. *K prokuře. Právní rádce*, 2008, č. 3, str. 25.

¹⁶⁵ DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl 1*. Praha: Polygon, 2002. str. 111.

¹⁶⁶ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 80 – 81.

neúčinné.¹⁶⁷ V druhém případě se jedná o omezení, které je vyvoláno vnitřními pokyny podnikatele. Takové omezení obch. zák. přímo ve svém ustanovení § 14 odst. 3 umožňuje, zároveň mu však přiznává účinek pouze ve vztahu podnikatele a prokuristy. Vůči třetím osobám nemá žádné právní následky. Lze se domnívat, že podnikatel může prokuru omezit jak ve vztahu k jednomu právnímu úkonu, tak ve vztahu k okruhu určitých právních úkonů, a to jak jednorázově, tak i do budoucna.¹⁶⁸

Jestliže prokurista překročí pokyny udělené mu podnikatelem, bude takový právní úkon podnikatele zavazovat. Pokud však tímto překročením způsobí prokurista podnikateli škodu, bude za ni odpovídat podle charakteru právního vztahu podnikatele a prokuristy.

Složitější otázka nastane, pokud prokurista překročí rozsah svého jednatelského oprávnění stanoveného zákonem. V komentáři J. Pokorné¹⁶⁹ se v souladu s ustanoveními obč. zák. o plné moci dovozuje, že pokud prokurista realizuje právní úkon, který nesouvisí s provozem podniku, bude z takového právního úkonu zavázán sám prokurista, podnikatel bude zavázán jen tehdy, pokud překročení schválí. Odpověď na otázku, zda lze stejně posuzovat jednání prokuristy v případě, že zcizí nebo zatíží nemovitost, i když k tomu není oprávněn, dává rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR¹⁷⁰. Nejvyšší soud vyslovil názor, že překročí-li prokurista svá oprávnění zahrnutá v prokuře (zde se jednalo o zatížení nemovitosti), je třeba následky jeho jednání posoudit podle obecné úpravy zastoupení v občanském zákoníku. Protože prokura představuje zvláštní druh plné moci, je třeba použít ustanovení obč. zák., která upravují překročení oprávnění zmocněnce vyplývající z plné moci (tj. zejména § 33 odst. 1). Z užití tohoto ustanovení vyplývá, že jednáním prokuristy je zavázán podnikatel tehdy, pokud překročení výslovně schválil, a tehdy, pokud svůj nesouhlas s jednáním prokuristy neoznámil druhé straně bez zbytečného odkladu po tom, co se o překročení dozvěděl.

5.2.6. Podepisování prokuristy

Obch. zák. přesně předepisuje způsob podepisování prokuristy. V § 14 odst. 5 stanoví: „Prokurista podepisuje tím způsobem, že k firmě podnikatele, za kterého jedná, připojí dodatek označující prokuru a svůj podpis.“ Prokurista tedy musí uvést firmu podnikatele, za něhož jedná, vlastnoruční podpis a dodatek, že jde o prokuru. Dodatkem nejčastěji bývá

¹⁶⁷ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl. 4.* vydání. Praha: ASPI publishing, 2004. str. 191.

¹⁶⁸ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 81.

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. ledna 2004, sp. zn. 21 Cdo 2207/2003

označení „prokurista“, „per procura“ nebo „in procura“. Užit lze i zkratky „Ppa“, „p.pa“, „ppr“ nebo „p.p.“¹⁷¹

Velmi důležitou otázkou je, zda absence dodatku označujícího prokuru způsobuje, že takové jednání nebude podnikatele zavazovat. Vzhledem k tomu, že zákon neobsahuje výslovné ustanovení o tom, že nedostatek dodatku způsobuje neplatnost právního úkonu, nezbyvá než dovodit, že právní úkon je platný i bez dodatku vyjadřujícího prokuru.¹⁷² Tomu odpovídá i prvorepubliková judikatura, která stanovila: „*Ku platnosti podpisu prokuristy za firmu se nevyhledává, aby vyznačil u podpisu dodatek naznačující prokuru.*“¹⁷³ Nejvyšší soud stanovil za rozhodnou podmínku, aby byl úkon prokuristy platný, že musí být vyjádřena firma, za kterou prokurista jedná.¹⁷⁴ O to překvapivějším se proto jeví novodobé rozhodnutí Vrchního soudu, které stanovilo: „*Součástí podpisu prokuristy je podle § 14 odst. 5 obch. zák. doložka o prokuře. Bez této doložky nejde o podpis prokuristy. Nestačí jen skutečnost, že jde o osobu zapsanou jako prokurista v obchodním rejstříku. Přesto může tento podpis podnikatele zavazovat, byl-li podepsán oprávněn jednat za něj i z jiného důvodu.*“¹⁷⁵ Většina teoretiků se domnívá, že tento přístup soudů je příliš formalistický a nepřispívá k právní jistotě. Např. v komentáři J. Pokorné¹⁷⁶ je tento názor odůvodněn, kromě výše uvedeného, také tím, že obch. zák. v § 66 odst. 7¹⁷⁷ připouští, aby právní následky nebyly spojovány s nesplněním zákonných podmínek podoby podpisu statutárních orgánů i jiných osob, které činí jménem obchodních společností písemné právní úkony.

I mně se jeví spravedlivějším analogicky použít § 66 odst. 7 obch. zák. na jednání prokuristy (i v případě, že jedná za podnikatele fyzickou osobu) a považovat písemný úkon prokuristy za platný i bez dodatku o prokuře. De lege ferenda by proto, podle mého názoru, bylo vhodné doplnit do ustanovení § 14 odst. 5 obch. zák. následky právního jednání prokuristy v případě, že nebude k podpisu prokuristy připojen dodatek o prokuře.

¹⁷¹ ELIÁŠ, Karel. Etuda o prokuře. *Právník*, 1993, č. 5, str. 438.

¹⁷² BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Několik úvah o prokuře. *Obchodní právo*, 2000, č. 8, str. 12.

¹⁷³ Vážný 11 328 (z roku 1932)

¹⁷⁴ Vážný 10 890 (z roku 1931)

¹⁷⁵ Z odůvodnění rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 4. dubna 1995, sp. zn. 5 Cmo 308/94

¹⁷⁶ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 82 – 83.

¹⁷⁷ Viz. příloha č. 1 bod 17)

5.2.7. Zánik prokury

Obch. zák. neobsahuje ustanovení o zániku prokury (výjimkou je § 14 odst. 7, který upravuje následky v případě smrti podnikatele). Zánik prokury se proto posuzuje podle ustanovení obč. zák. o zániku plné moci (především podle § 33b). Prokura tedy zaniká:

- *je-li odvolána podnikatelem,*
- *je-li vypovězena prokuristou,*
- *dohodnou-li se na zániku prokury podnikatel s prokuristou,*
- *zemře-li prokurista, příp. je-li prohlášen za mrtvého,*
- *byla-li udělena na dobu určitou, pak uplynutím této doby,*
- *ztratí-li prokurista způsobilost k právním úkonům, příp. je-li v ní omezen,*
- *zanikne-li podnikatel právnická osoba bez právního nástupce.*

Na rozdíl od plné moci, nelze spojit zánik prokury s provedením určitého úkonu, neboť prokura zmocňuje ke všem právním úkonům při provozu podniku a nelze ji omezit pouze na jeden konkrétní úkon (takové omezení je neplatné nebo neúčinné vůči třetím osobám).¹⁷⁸

V případě smrti podnikatele fyzické osoby se nepoužijí ustanovení obč. zák., ale speciální ustanovení § 14 odst. 7 obch. zák.¹⁷⁹ Toto ustanovení je účinné od 1. 1. 2005. Do té doby se i na tento případ vztahoval obč. zák. Podle nového ustanovení obč. zák. prokura *zásadně nezaniká smrtí podnikatele*. Podnikatel má však možnost tento následek odvrátit tím, že trvání prokury omezí pouze na dobu svého života, pak zaniká prokura okamžikem smrti podnikatele.

Prokura, u které podnikatel nestanovil, že má trvat pouze za jeho života, sice jeho smrtí nezaniká, ale mění se tím rozsah jednatelského oprávnění. Zatímco za života podnikatele je prokurista oprávněn činit veškeré právní úkony související s provozem podniku, i když se k nim jinak vyžaduje zvláštní plná moc, od okamžiku smrti podnikatele je prokurista oprávněn činit pouze ty právní úkony, k nimž dochází v rámci obvyklého hospodaření (obvyklost je třeba posoudit vždy s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu a ve vztahu ke konkrétnímu podniku a povaze jeho provozu¹⁸⁰). Úkon, který bude takový rámec hospodaření překračovat, může prokurista učinit pouze se souhlasem dědiců a se svolením soudu. Ze znění zákona teorie dovozuje, že takový souhlas musí být dán

¹⁷⁸ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 83.

¹⁷⁹ Viz. příloha č. 1 bod 18)

¹⁸⁰ PLÍVA, Stanislav. K některým otázkám § 14 a § 15 obchodního zákoníku. *Právo a podnikání*, 2005, č. 9, str. 2.

před provedením úkonu. S tímto názorem souhlasí i J. Bejček¹⁸¹, zároveň se však domnívá, že pro zhojení účinnosti právního úkonu může být udělen i souhlas následný.

Zákon výslovně neřeší situaci, jestliže prokurista učiní právní úkon mimo rámec obvyklého hospodaření, aniž by k němu měl souhlas dědiců a svolení soudu. S. Plíva¹⁸² se domnívá, že potřeba souhlasu dědiců má být považována za prostředek ochrany dědiců a absence jejich souhlasu za důvod relativní neplatnosti, které se mohou dovolat právě jen tyto dědicové. V případě absence svolení soudu se však jedná o důvod pro absolutní neplatnost, neboť nedostatek svolení soudu nelze považovat za důvod neplatnosti stanovené pouze na ochranu některého účastníka.

Podle čl. VI odst. 3 přechodných ustanovení k zákonu č. 554/2004 Sb. se zánik prokury udělené před nabytím účinnosti nové úpravy posuzuje podle dosavadních právních předpisů. To znamená, že na prokuru udělenou před 1. 1. 2005 se užijí ustanovení obč. zák. Taková prokura smrtí podnikatele zaniká, pokud z jejího obsahu nevyplývá, že má trvat i po jeho smrti. Tomuto důsledku může podnikatel zabránit tím, že kdykoli po 1. 1. 2005 písemným právním úkonem s úředně ověřenými podpisy prohlásí, že jím udělená prokura po jeho smrti nezaniká. Na takovou prokuru se pak vztahuje § 14 odst. 7 obch. zák. se všemi jeho důsledky.¹⁸³

5.3.Srovnání institutů

Prokura je obchodní plnou mocí. Na věci, které nejsou ohledně prokury upraveny obch. zák., se subsidiárně použijí ustanovení upravující plnou moc v obč. zák. Protože jsou si oba instituty podobné (jeden je speciálním typem druhého) jejich úprava je ve většině otázek shodná. Z toho důvodu bych v této podkapitole chtěla upozornit pouze na jejich rozdíly.

	Plná moc upravená občanským zákoníkem	Prokura upravená obchodním zákoníkem
Osoba zastoupeného	Zastoupeným může být fyzická i právnická osoba.	Zastoupeným může být fyzická i právnická osoba, musí se však <i>jednat o</i>

¹⁸¹ Tento názor vyslovil v díle: BEJČEK, Josef. Pět letných pozastavení nad poslední loňskou novelou obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*, 2005, č. 11, str. 397.

¹⁸² Názor vyslovil v článku: PLÍVA, Stanislav. K některým otázkám § 14 a § 15 obchodního zákoníku. *Právo a podnikání*, 2005, č. 9, str. 3.

¹⁸³ POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2009. str. 83.

		<i>podnikatele, zapsaného v obchodním rejstříku.</i>
Osoba zástupce	Zástupcem může být fyzická i právnická osoba.	Zástupcem může být <i>pouze osoba fyzická.</i>
Kolektivní plná moc	Pokud udělí zastoupený plnou moc více zástupcům, občanský zákoník ponechává na vůli zastoupeného, jakým způsobem budou zástupci jednat. Stanoví pouze podpůrný způsob jednání v případě, že ho neurčí zastoupený.	Pokud udělí zastoupený prokuru více zástupcům, <i>obchodní zákoník stanoví alternativní možnosti určení způsobu jejich jednání.</i> Nestanoví podpůrné pravidlo, pokud by zastoupený způsob neurčil, taková prokura by byla neplatná.
Forma udělení	Plná moc může být udělena písemně, ústně i konkludentně. Občanský zákoník stanoví případy, kdy musí být udělena písemně.	Obchodní zákoník neurčuje, jakou formou má být prokura udělena. Ze subsidiární úpravy obč. zák. vyplývá, že <i>musí být udělena písemně</i> , neboť se jedná o případ, kdy obč. zák. obligatorně stanoví písemnou formu.
Rozsah zmocnění	Rozsah musí být uveden v plné moci. Jedná se o důležitou náležitost. Plná moc by jinak byla neplatnou.	Rozsah prokury je stanoven <i>přímo v zákoně.</i>
	Pokud zákon k určitému právnímu úkonu vyžaduje zvláštní plnou moc, musí být zástupci vystavena, i když mu již byla udělena generální plná moc.	Prokura v sobě zahrnuje zvláštní plnou moc. Vyžaduje-li zákon k určitému právnímu úkonu zvláštní plnou moc, <i>není třeba ji prokuristovi</i>

		<i>udělovat.</i>
Omezení zmocnění	Pokud chce zastoupený omezit plnou moc, musí být tato omezení obsažena v plné moci, aby měla účinky navenek. Vnitřní pokyny mezi zastoupeným a zástupcem jsou účinné pouze mezi nimi.	<i>Listina o udělení prokury nesmí obsahovat žádná omezení</i> (kromě těch, která jsou dovolena obch. zák.), jinak by byla neplatná. Stejně, jako u plné moci, vnitřní pokyny mezi zastoupeným a zástupcem jsou účinné pouze mezi nimi.
Zmocnění k jednotlivému právnímu úkonu	Plnou moc lze udělit pouze k jednomu právnímu úkonu. Provedením takového úkonu plná moc zaniká.	Prokuru nelze udělit k jednomu právnímu úkonu, neboť obch. zák. stanoví, že prokurista je oprávněn ke všem právním úkonům, k nimž dochází při provozu podniku.
Podpisování zástupce	Občanský zákoník pouze stanoví, že z jednání zástupce musí být patrné, že jedná za zastoupeného.	Z jednání prokuristy musí být také patrné, že jedná za zastoupeného, navíc <i>obchodní zákoník upravuje, jakým způsobem se musí prokurista podepsat.</i> K firmě podnikatele, za kterého jedná, připojí dodatek označující prokuru a svůj podpis.
Následky v případě smrti zastoupeného	Plná moc smrtí zastoupeného zaniká, pokud z ní nevyplývá něco jiného a pokud nestanoví zvláštní zákon jinak.	<i>Prokura smrtí zastoupeného nezaniká</i> , pokud zastoupený nestanovil, že má trvat pouze za jeho života.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se pokusila zanalyzovat institut zastoupení, kdy zastoupeným může být pouze speciální subjekt, a sice podnikatel. Zabývala jsem se pouze zastoupením hmotněprávním. Jedinou výjimku v mé práci představuje institut opatrovníka, jenž je zastoupením v případě soudního řízení. Tento institut, ač se jedná o zastoupení procesní, je upraven v předpise hmotněprávním. Osobně se domnívám, že, i když může tato úprava být matoucí, je na místě upravit tento procesněprávní institut přímo ve hmotněprávním předpise, který popisuje situaci, kdy lze tento institut využít.

V prvé řadě je třeba si uvědomit, že u právnické osoby je situace mnohem složitější, než u osoby fyzické. Zatímco fyzická osoba jedná osobně, právnická osoba v podstatě nikdy nejedná osobně v pravém slova smyslu (i když jsem tuto skutečnost věděla již od počátku studia občanského práva, hlouběji jsem se tím zabývala až v souvislosti s vypracováváním mé práce). Jelikož se jedná o osobu fiktivní, nemůže nikdy sama projevovat svou vůli navenek. Existuje však několik forem jednání právnické osoby, které jsou považovány, ať už na základě ustanovení zákona nebo názorů autorů, za přímé jednání právnické osoby. Ve své práci jsem vycházela z toho, že jednání statutárního orgánu, likvidátora a jednání jménem společnosti před jejím vznikem je třeba považovat za jednání osobní, a odlišit ho tedy od zastoupení právnické osoby.

Obecně lze rozdělit zastoupení na přímé (zástupce jedná jménem zastoupeného a na jeho účet) a nepřímé (zástupce jedná jménem svým, ale následky se přičítají zastoupenému). Pro potřeby mé práce však bylo důležitější dělení na zastoupení smluvní a zákonné, ze kterého vychází i struktura mé práce.

Mezi zákonné zastoupení řadím vedoucího odštěpného závodu, osobu pověřenou k určité činnosti při provozování podniku, jinou osobu jednající v provozovně podnikatele a institut opatrovníka, který jsem již zmínila výše.

K problematice odštěpného závodu, bych nejprve chtěla uvést, že záleží zcela na rozhodnutí podnikatele, zda odštěpný závod, provozovnu či jinou organizační složku podniku zřídí, nebo zda ponechá podnik bez vnitřní struktury. Pokud se rozhodne zřídit odštěpný závod, stává se vedoucí tohoto závodu zákonným zástupcem podnikatele v případě, že je do obchodního rejstříku zapsán nejen odštěpný závod, ale i jeho vedoucí. Rozsah zastoupení je stanoven přímo obchodním zákoníkem, kdy vedoucí odštěpného závodu je oprávněn činit za podnikatele veškeré právní úkony týkající se tohoto závodu. Omezení

oprávnění interními pokyny nemá účinky navenek. Protože odštěpný závod není samostatným právním subjektem, jedná vedoucí odštěpného závodu jménem podnikatele. Obdobně vše platí i pro jinou organizační složku podniku zapisovanou do obchodního rejstříku.

Dalším typem zákonného zastoupení je zastoupení na základě § 15 obch. zák., tedy na základě pověření určitou činností při provozování podniku. K tomu, aby toto zastoupení vzniklo, je třeba splnit dvě podmínky. První z nich je, že pověření určitou činností musí být osobě skutečně dáno. Není rozhodující, jakou formou či na jakou dobu je uděleno. Druhou podmínkou je, že činnost, ke které je osoba pověřena, musí být vykonávána v souvislosti s provozováním podniku. Rozsah zmocnění váže obch. zák. na činnost, kterou byl zmocněnec pověřen, a to tak, že se bude jednat o všechny úkony, k nimž při této určité činnosti obvykle dochází. Kritérium obvyklosti se posuzuje objektivně. Obdobné ustanovení obsahuje i obč. zák. v § 20 odst. 2 (ovšem ve vztahu pouze k právníckým osobám, zmocněncem může být pouze zaměstnanec nebo člen takové právnícké osoby a takové zmocnění musí být zakotveno v interních předpisech), jeho subsidiární použitelnost je však vyloučena.

Zastoupení na základě pověření určitou činností při provozování podniku jsou v obch. zák. věnovány pouhé tři odstavce, proto je interpretace a aplikace tohoto zastoupení z velké části dotvářena judikaturou. Např. judikatura dovodila, že se jedná o zastoupení zákonné, že pověření nemusí být formalizováno a může směřovat jen k jednorázovému plnění, že obvyklost právních úkonů je třeba posuzovat objektivně a že pro rozsah pověření není rozhodující vymezení ve vnitropodnikových normách. Zřejmě z toho důvodu, že většina nejasností již byla vyřešena, ať už soudní judikaturou nebo názory teoretiků, ani návrh nového občanského zákoníku neobsahuje úpravu rozsáhlejší (návrh nového občanského zákoníku obsahuje obecnou úpravu o podnikatelích, např. jejich definici, obchodní firmu, sídlo či právě jejich zastoupení). Naopak návrh ještě vypouští odstavec o situaci, kdy podnikatel zemře. Vypuštění této úpravy je zcela na místě. Podle mého názoru odst. 3 § 15 obch. zák. přinesl do praxe jen několik nejasností a obtíží, které byly způsobeny zřejmě pouze slepým převzetím principů obsažených v § 14 odst. 7 obch. zák., aniž by je zákonodárce přizpůsobil odlišné povaze tohoto typu zastoupení. Především jde o to, že pověření nikdy smrtí podnikatele nezanikalo (k zániku dochází v případě, že osoba přestala být pověřená určitou činností), proto je tato úprava nadbytečná. Další nejasností je odlišná terminologie, která, ač je obsahově totožná, je zbytečně matoucí. Největší problém však shledávám v poslední větě tohoto odstavce, která stanoví: *„Úkony přesahující rámec obvyklého hospodaření může činit jen se souhlasem dědiců a se svolením soudu.“* Vzhledem k tomu, že zmocněnec je

za podnikatele oprávněn činit pouze ty úkony, k nimž obvykle dochází při činnosti, ke které byl zmocněn, odstavec třetí tak naprosto nesmyslně stanoví, že rozsah zákonného zmocnění pověřené osoby bude v případě smrti podnikatele širší než za jeho života.

Zákonným zastoupením je také jednání jiné osoby v provozovně podnikatele podle § 16 obch. zák. Na základě této mimořádné úpravy je podnikatel vázán i jednáním osoby, která k jeho zastupování nebyla nijak zmocněna, a to především z důvodu ochrany spotřebitele. K tomu, aby byl podnikatel vázán, musí být splněny dvě podmínky. První z nich je, že jednání musí být uskutečněno v provozovně podnikatele (její definici a zároveň tedy i podmínky pro to, aby se jednalo o provozovnu, obsahuje jak obchodní tak živnostenský zákoník). Druhou podmínkou je, že třetí osoba, se kterou nezmocněná osoba jednala, o nedostatku oprávnění jednat jménem podnikatele nevěděla a vědět nemohla. Tuto úpravu lze považovat za zvláštní případ nezmocněného jednatelství.

Co se týče smluvního zastoupení, jedná se o zastoupení na základě plné moci a na základě prokury. Zastoupení na základě dohody o plné moci je upraveno občanským zákoníkem. Návrh nového občanského zákoníku upravuje tuto problematiku pod názvem „smluvní zastoupení“, jenž je třeba považovat za označení přesnější. Nynější označení „zastoupení na základě plné moci“ může mylně vést k závěru, že plná moc je dvoustranným právním úkonem.¹⁸⁴ Právní důvod vzniku tohoto zastoupení však tvoří smlouva o zastoupení, nikoli plná moc. Plná moc je pouze potvrzením zastoupeného, že zastoupení vzniklo. Rozsah zmocněncova oprávnění jednat musí být uveden v plné moci, jinak je neplatná. Pokud chce zmocnitel plnou moc jakýmkoli způsobem omezit, mají taková omezení účinky navenek pouze, pokud jsou obsažena přímo v plné moci. Pokud zmocněnec překročí rozsah svého oprávnění, může nastat podle obč. zák. několik řešení. Zmocnitel může překročení dodatečně schválit, pak je jednáním od počátku sám zavázán, jako by k překročení vůbec nedošlo. Pokud zmocnitel překročení neschválí, je z jednání zavázán sám zmocněnec. Osoba, se kterou bylo jednáno, může požadovat po zmocněnci splnění závazku nebo náhradu škody. Tento následek však nenastává, pokud osoba, se kterou bylo jednáno, o překročení zmocnění věděla. Zmocněncem i zmocnitelem může být osoba fyzická i právnická. Občanský zákoník stanoví, kdy je třeba plnou moc udělit písemně a kdy postačí ústní či pouze konkludentní udělení. Obsahuje také úpravu zániku plné moci. Případy, kdy zaniká, jsou např. odvolání plné moci zmocnitelem, vypovězení zmocněncem nebo smrt zmocněnce.

¹⁸⁴ Důvodová zpráva [online]. [cit. 10. ledna 2011]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>>.

Prokura je také plnou mocí. Ovšem plnou mocí speciální, podnikovou. Je upravena pouze jedním paragrafem v obchodním zákoníku, jehož úprava však není komplexní. Proto je třeba subsidiárně použít i ustanovení obč. zák. o plné moci. Podstatou prokury je, že prokurista je oprávněn ke všem právním úkonům, ke kterým dochází při provozu podniku, i když se k nim jinak vyžaduje zvláštní plná moc. Prokurista však není oprávněn, pokud k tomu není výslovně zmocněn, zcizovat ani zatěžovat nemovitosti. Rozsah prokury je tedy stanoven zákonem. Jakákoli omezení obsažená v listině o udělení prokury jsou zakázána pod sankcí neplatnosti právního úkonu. Prokura musí být zapsána do obchodního rejstříku a lze ji udělit jedině fyzické osobě. Obchodním zákoníkem není výslovně vyžadována písemná forma udělení, ale dovozuje se ze subsidiárního použití obč. zák. Prokurista se musí podepisovat tak, že k firmě podnikatele připojí dodatek označující prokuru a svůj podpis. Pokud dodatek nepřipojí, nepovažuje to většina teorie i některá soudní rozhodnutí za důvod k neplatnosti. Obch. zák. upravuje pouze jeden případ zániku prokury, a to ten, kdy podnikatel omezí trvání prokury pouze na dobu svého života. Zánik prokury se jinak posuzuje podle ustanovení obč. zák. o plné moci.

Největším problémem smluvního zastoupení podnikatele je, že je upraveno dvěma předpisy. Návrh nového občanského zákoníku se snaží tento nedostatek odstranit tím, že obsahuje úpravu jak plné moci, tak prokury (i když v původní verzi úpravu prokury neobsahoval z důvodu její speciálnosti, ve verzi 2010 je již přidána především proto, že úprava prokury jako zvláštního smluvního zastoupení přímo navazuje na úpravu obecnou a usnadňuje to tak výklad příslušných ustanovení).¹⁸⁵ Co se týče věcného obsahu, návrh neobsahuje žádné zásadní změny, z čehož usuzuji, že problematika plné moci i prokury je upravena dostatečně, případně, v případě nedostatečné právní úpravy, je dotvářena názory autorů a soudní judikaturou.

Celkově bych chtěla říci, že se mi, až na pár výše zmíněných nedostatků, jeví právní úprava zastoupení podnikatele ve spojení s teorií a judikaturou českých soudů dostatečná a že se mi dané téma zpracovávalo velmi dobře.

¹⁸⁵ Důvodová zpráva [online]. [cit. 10. ledna 2011]. Dostupné na <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>>.

Seznam použité literatury

Právní předpisy

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 946/1811 ř.z., obecný zákoník občanský

Zákon č. 1/1963 ř.z., všeobecný zákoník obchodní

Monografie

DĚDIČ, Jan a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl 1.* Praha: Polygon, 2002. 847 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo.* 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. 652 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanský zákoník. Velký akademický komentář. 1. svazek § 1 - 487.* Praha: Linde, 2008. 2640 s.

ELIÁŠ, Karel a kol. *Obchodní zákoník. Praktické poznámkové vydání s výběrem z judikatury od roku 1900.* 5. vydání. Praha: Linde Praha, 2006. 975 s.

FALDYNA, František a kol. *Obchodní právo.* 1. Vydání. Praha: ASPI Publishing, 2005. 1345 s.

FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník. Komentář I. díl § 1 až 487.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. 866 s.

KOBLIHA, Ivan a kol. *Obchodní zákoník: úplný text zákona s komentářem.* 1. vydání. Praha: Linde, 2006. 1554 s.

MALOVSKÝ-WENIG, Arnošt. *Příručka obchodního práva.* Praha: Československý kompas, 1947. 510 s.

PADRNOS, Jaroslav. *Úvod do obchodního práva.* 1. vydání. Ostrava: Key Publishing, s.r.o., 2007. 120 s.

PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku. 1. díl.* 4. vydání. Praha: ASPI publishing, 2004. 608 s.

PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo. 1. díl. 2., přepracované vydání.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 576 s.

- POKORNÁ, Jarmila a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. 1. díl.* Praha: Wolters Kluwer, 2009. 1079 s.
- SOMMER, Otakar. *Učebnice soukromého práva římského. I. díl.* Praha, 1946.
- STAŠA, Josef, SRBOVÁ, Irena. *Zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon) a předpisy související. Komentář.* 4. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2005. 562 s.
- ŠTENGLOVÁ, Ivana a kol. *Obchodní zákoník. Komentář.* 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008. 1408 s.
- ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I. § 1 – 459. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. 1193 s.

Články

- BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava. Několik úvah o prokuře. *Obchodní právo*, 2000, č. 8, str. 2.
- BEJČEK, Josef. Pět letných pozastavení nad poslední loňskou novelou obchodního zákoníku. *Právní rozhledy*, 2005, č. 11, str. 397.
- ČECH, Petr. Zastoupení podnikatele osobami pověřenými při provozování podniku. *Právní rádce*, 2007, č. 10, str. 46.
- ELIÁŠ, Karel. Etuda o prokuře. *Právník*, 1993, č. 5, str. 425.
- HRABA, Zdeněk. Odpovědnost prokuristy. *Obchodní právo*, 2009, č. 2, str. 10.
- JANKOVSKÁ, Martina. Právní postavení organizační složky. *Právní rádce*, 1994, č. 8, str. 14.
- LISSE, Luděk. K prokuře. *Právní rádce*, 2008, č. 3, str. 23.
- NĚMEC, Jiří. Ke společné kolektivní prokuře. *Obchodní právo*, 2001, č. 7, str. 13.
- PLÍVA, Stanislav. K některým otázkám § 14 a § 15 obchodního zákoníku. *Právo a podnikání*, 2005, č. 9, str. 2.
- PLÍVA, Stanislav. Právní jednání podnikatele. *Právo a podnikání*, 1993, č. 8, str. 7.
- PLÍVA, Stanislav. Právní jednání podnikatele. *Právo a podnikání*, 1993, č. 9, str. 5.
- POHL, Tomáš. Právní moc a zastoupení. *ASPI - Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva*, 2008, str. 85.
- SPÁČIL, Jiří. Poznámky k problematice zastoupení na základě plné moci. *Právo a podnikání*, 1996, č. 1, str. 7.
- TOMSA, Miloš. Vázanost podnikatele jednáním zástupce v obchodních vztazích na základě zákonného zmocnění. *Obchodní právo*, 1999, č. 1, str. 2.

Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. února 2008, sp. zn. 32 Odo 1428/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. února 2003, sp. zn. 29 Odo 569/2002
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. srpna 2005, sp. zn. 32 Odo 328/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. února 2004, sp. zn. 32 Odo 766/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. dubna 2006, sp. zn. 32 Odo 317/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. října 2008, sp. zn. 31 Odo 11/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. června 2009, sp. zn. 29 Cdo 2008/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. března 2007, sp. zn. 32 Odo 1352/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. března 2002, sp. zn. 29 Cdo 2074/2000
Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. ledna. 2002, sp. zn. 22 Cdo 870/2002
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. srpna 2002, sp. zn. 29 Odo 733/2001
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne ze dne 20. prosince 1995, sp. zn. Odon 28/95
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. září 1999, sp. zn. 25 Cdo 2144/98
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. března 2007, sp. zn. 32 Odo 138/2005
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. listopadu 1997, sp. zn. 11 Cmo 245/97
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. listopadu 2009, sp. zn. 23 Cdo 2713/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. ledna 2004, sp. zn. 21 Cdo 2207/2003
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 4. dubna 1995, sp. zn. 5 Cmo 308/94
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. dubna 2010, sp. zn. 29 Cdo 2720/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 1999, sp. zn. 32 Cdo 505/99
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. března 2010, sp. zn. 23 Cdo 635/2008
Vážný 8 001 (z roku 1928)
Vážný 4 963 (z roku 1925)
Vážný 11 632 (z roku 1932)
Vážný 11 328 (z roku 1932)
Vážný 10 890 (z roku 1931)

Internetové prameny

<http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/navrh-zakona.html>

Shrnutí

Tématem mé diplomové práce je zákonné a smluvní zastoupení podnikatele. Proto nejprve vymezuji, kdo je podnikatel a jeho právní jednání. Podnikatel může jednat buď přímo, nebo v zastoupení. Přímým jednáním podnikatele fyzické osoby je, pokud jedná osobně. Za přímé jednání právnické osoby je považováno především jednání statutárního orgánu a dále jednání likvidátora a jednání jménem společnosti před jejím vznikem.

Dále definuji pojem zastoupení. Jeho podstatou je, že právní úkony zástupce jsou přičítány zastoupenému. Zastoupení se dělí na přímé a nepřímé. Dále se dělí na zákonné a smluvní. Toto dělení je pro mou práci významnější. Ve stručnosti popisuji také historický vývoj zákonného a smluvního zastoupení podnikatele.

Mezi typy zákonného zastoupení zařazuji vedoucího odštěpného závodu, jemuž vznikne oprávnění činit za podnikatele veškeré právní úkony týkající se odštěpného závodu v okamžiku, kdy je zapsán jako vedoucí odštěpného závodu do obchodního rejstříku (v něm musí být zapsán i samotný odštěpný závod). Dalším typem zákonného zastoupení je zastoupení na základě § 15 obch. zák., kdy osobě, která byla pověřena určitou činností při provozování podniku vznikne ze zákona oprávnění činit za podnikatele všechny právní úkony, k nimž obvykle dochází při této činnosti. Zcela mimořádným typem zákonného zastoupení je jednání jiné osoby v provozovně podnikatele. Jednání osoby, která jednala za podnikatele bez jakéhokoli pověření, zavazuje podnikatele, pokud je učiněno v provozovně a pokud třetí osoba nevěděla a s přihlédnutím ke všem okolnostem ani vědět nemohla, že osoba jedná bez oprávnění.

Smluvním zastoupením je plná moc podle občanského zákoníku a podniková plná moc, prokura, podle obchodního zákoníku. Jelikož se jedná o obecnou a speciální plnou moc, jsou si obě úpravy velmi podobné. Prokura je pouze více přizpůsobena svému účelu, tedy podmínkám obvyklým v podnikatelské sféře. Jelikož obchodní zákoník neupravuje prokuru komplexně, použijí se subsidiárně také ustanovení občanského zákoníku o plné moci.

Snažila jsem se o komplexní pojednání o zastoupení podnikatele a o vnesení vlastního názoru v případě sporných situací.

Summary

The theme of my thesis is legal and contractual business representation. Therefore, I first define who is an entrepreneur and his legal action. An entrepreneur may be either directly or by proxy. Direct negotiations entrepreneur – physical person is when he acts in person. Direct negotiation entrepreneur – legal person is meeting of the statutory, meeting the liquidator and hearing before the emergence of.

It also defines the notion of representation. Its essence is that the legal actions of the agent are attributed represented. Representation is divided into direct and indirect. It is further divided into statutory and contractual. This division is more important for my work.. Briefly describe the historical development of legal and contractual representation.

Among the types of legal representation are classified branch manager, who created the authority to make the business all legal acts relating to the branch when it is registered as a branch manager in the commercial register (it must be written in the branch itself). Another type of legal representation is a representation on the basis of § 15 of the Commercial Code, when the person who was responsible for some of the activities of running a business arising from the statutory authorization to do business in all legal acts, which normally occurs during this operation. Quite an extraordinary type of legal representation, the conduct of another person in the business establishment. Meeting a person who acted as a trader without authorization, committed entrepreneurs, if made on the premises, and if the third person and did not know all the circumstances not even know that they are acting without a warrant.

Contracting is a full representation of the power under the Civil Code and corporate attorney, attorney, according to the Commercial Code. As for the general and special power of attorney, they are both very similar treatment. Attorney is only more adapted to its purpose, namely to those normally found in business. Since the Commercial Code does not procuration completely, apply a subsidiary of the Civil Code provisions on powers of attorney.

I tried for a comprehensive discussion of the representation of entrepreneurs and inject personal opinion in the case of controversial situations.

Seznam klíčových slov

Fyzická osoba

Historický vývoj zastoupení

Likvidátor

Nepřímé zastoupení

Nezmocněné jednání

Obchodní rejstřík

Obchodní zákoník

Občanský zákoník

Odštěpný závod

Opatrovník

Osobní jednání

Podnikatel

Pověření

Plná moc

Právní jednání

Právní osoba

Prokura

Provozování podniku

Provozovna

Překročení pravomoci

Přímé zastoupení

Rozsah oprávnění

Smluvní zastoupení

Statutární orgán

Vedoucí odštěpného závodu

Zákonné zastoupení

Zastoupení

Zástupce

Zastoupený

Zmocněnec

Zmocnitel

Živnostenský zákoník

Keyword List

Physical person
Historical development of representation
Liquidator
Indirect Representation
Without authorization agency
Commercial Register
Commercial Code
Civil Code
Branch
Guardian
Personal conduct
Entrepreneur
Commission
Full power
Legal discussions
Legal entity
Attorney
Running a business
Facility
Misuse of powers
Direct representation
Scope of approval
Contracting representation
Statutory authority
Branch Manager
Legal Representation
Representation
Representative
Represented
Agent
Principal
Trade Code

Přílohy

Příloha č. 1 (vybraná ustanovení zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů)

1) § 1 odst. 2

*„Právní vztahy uvedené v odstavci 1 se řídí ustanoveními tohoto zákona. Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle **předpisů práva občanského**. Nelze-li je řešit ani podle těchto předpisů, posoudí se podle obchodních zvyklostí, a není-li jich, podle zásad, na kterých spočívá tento zákon.“*

2) § 13 odst. 1

„Je-li podnikatelem fyzická osoba, jedná osobně nebo za ni jedná zástupce. Právnícká osoba jedná statutárním orgánem nebo za ni jedná zástupce.“

3) § 13 odst. 5

*„**Omezení jednatelského oprávnění statutárního orgánu** právnické osoby vyplývající ze stanov, společenské smlouvy či jiného obdobného dokumentu nebo z rozhodnutí orgánů právnické osoby **není možno uplatňovat vůči třetím osobám**, i když byla zveřejněna.“*

4) § 72

*„Likvidátor činí jménem společnosti **jen úkony směřující k likvidaci společnosti**. Při výkonu této působnosti plní závazky společnosti, uplatňuje pohledávky a přijímá plnění, zastupuje společnost před soudy a jinými orgány, uzavírá smíry a dohody o změně a zániku práv a závazků a vykonává práva společnosti. Nové smlouvy může uzavírat jen v souvislosti s ukončením nevyřízených obchodů, nebo je-li to potřebné k zachování hodnoty majetku společnosti nebo k jeho využití, nejedná-li se o pokračování v provozu podniku. Likvidátor je oprávněn jednat jménem společnosti též ve věcech zápisu do obchodního rejstříku.“*

5) § 5 odst. 1

*„**Podnikem** se pro účely tohoto zákona rozumí soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. K podniku náleží věci, práva a jiné majetkové hodnoty, které patří podnikateli a slouží k provozování podniku nebo vzhledem k své povaze mají tomuto účelu sloužit.“*

6) **§ 38f odst. 1**

*„Do obchodního rejstříku se ohledně odštěpného závodu nebo jiné organizační složky podniku zapisují její **označení, sídlo (umístění), předmět činnosti, jméno a bydliště jejího vedoucího.**“*

7) **§ 125 odst. 3**

„Valná hromada si může vyhradit rozhodování věci, které jinak náleží do působnosti jiných orgánů společnosti.“

8) **§ 187 odst. 2**

„Valná hromada si nemůže vyhradit k rozhodování záležitosti, které jí nesvěřuje zákon nebo stanovy.“

§ 239 odst. 5

„Členská schůze rozhoduje o dalších záležitostech týkajících se družstva a jeho činnosti, pokud tak stanoví tento zákon, stanovy, popřípadě pokud si rozhodování o některé věci vyhradila.“

9) **§ 7 odst. 2**

*„Obdobné postavení jako odštěpný závod má i **jiná organizační složka podniku,** jestliže zákon stanoví, že se zapisuje do obchodního rejstříku.“*

10) **§ 15 odst. 2**

„Překročí-li zástupce podnikatele zmocnění podle odstavce 1, je takovým jednáním podnikatel vázán, jen jestliže o překročení třetí osoba nevěděla a s přihlédnutím ke všem okolnostem případu vědět nemohla.“

11) **§ 14 odst. 7**

„Prokura nezaniká smrtí podnikatele, pokud podnikatel nestanovil, že má trvat pouze za jeho života. Po smrti podnikatele však může prokurista činit jen úkony v rámci obvyklého hospodaření, a je povinen podat neprodleně návrh na zápis tohoto omezení prokury soudu (§ 27 odst. 1). Úkony přesahující rámec obvyklého hospodaření může prokurista činit jen se souhlasem dědiců a se svolením soudu.“

12) § 131 odst. 1

„Každý společník, jednatel, likvidátor, insolvenční správce nebo člen dozorčí rady se může domáhat, aby soud vyslovil neplatnost usnesení valné hromady, pokud je v rozporu s právními předpisy, společenskou smlouvou, zakladatelskou listinou nebo stanovami. Není-li toto právo uplatněno do tří měsíců ode dne konání valné hromady nebo, nebyla-li řádně svolána, ode dne, kdy se mohl dovědět o konání valné hromady, nejdéle však do jednoho roku od konání valné hromady, zaniká. Jestliže bylo usnesení přijato postupem podle § 127 odst. 7, lze toto právo uplatnit do tří měsíců ode dne, kdy společnost oznámila společníkovi přijetí usnesení, nejdéle však do jednoho roku od přijetí usnesení.“

13) § 1 odst. 2

*„Právní vztahy uvedené v odstavci 1 se řídí ustanoveními tohoto zákona. Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se **podle předpisů práva občanského**. Nelze-li je řešit ani podle těchto předpisů, posoudí se podle obchodních zvyklostí, a není-li jich, podle zásad, na kterých spočívá tento zákon.“*

14) § 35

„Do obchodního rejstříku se zapíše:

a) firma, u právnických osob sídlo, u fyzických osob bydliště a místo podnikání, liší-li se od bydliště,

b) předmět podnikání (činnosti),

c) právní forma právnické osoby,

d) u fyzické osoby rodné číslo nebo datum jejího narození, nebylo-li jí rodné číslo přiděleno,

e) identifikační číslo, které podnikateli přidělí rejstříkový soud; potřebná identifikační čísla poskytne rejstříkovému soudu správce základního registru osob,

f) jméno a bydliště nebo firma a sídlo osoby, která je statutárním orgánem právnické osoby nebo jeho členem, s uvedením způsobu, jak jménem právnické osoby jedná, a den vzniku a zániku její funkce; je-li statutárním orgánem nebo jeho členem právnická osoba, též jméno a bydliště osob, které jsou jejím statutárním orgánem nebo jeho členem,

g) jméno a bydliště prokuristy, jakož i způsob, jakým jedná,

h) u právnické osoby identifikační číslo, pokud jí bylo přiděleno,

i) další skutečnosti, o kterých to stanoví právní předpis.“

15) § 31 odst. 2

*„Nesplní-li osoba podle odstavce 1 povinnost podat návrh na zápis do patnácti dnů ode dne, kdy jí tato povinnost vznikla, může **návrh na zápis podat osoba, která na něm doloží právní zájem** a k návrhu přiloží předepsané listiny (přílohy).“*

16) § 29 odst. 1

„Proti tomu, kdo jedná v důvěře v zápis v obchodním rejstříku, nemůže ten, jehož se takový zápis týká, namítat, že tento zápis neodpovídá skutečnosti.“

17) § 66 odst. 7

„Osoby, které činí jménem společnosti písemné úkony, je podepisují tak, že k firmě společnosti připojí svůj podpis. Neuvedení firmy u podpisu jednající osoby však nezpůsobuje neplatnost právního úkonu.“

18) § 14 odst. 7

„Prokura nezaniká smrtí podnikatele, pokud podnikatel nestanovil, že má trvat pouze za jeho života. Po smrti podnikatele však může prokurista činit jen úkony v rámci obvyklého hospodaření, a je povinen podat neprodleně návrh na zápis tohoto omezení prokury soudu (§ 27 odst. 1). Úkony přesahující rámec obvyklého hospodaření může prokurista činit jen se souhlasem dědiců a se svolením soudu.“

Příloha č. 2 (vybraná ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů)

1) §34

„Právní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.“

2) § 39

„Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.“

3) § 24

„Zástupce musí jednat osobně; dalšího zástupce si může ustanovit, jen jestliže je to právním předpisem stanoveno nebo účastníky dohodnuto. I z právních úkonů dalšího zástupce vznikají práva a povinnosti přímo zastoupenému.“

4) § 34

„Právní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.“

§ 35

„(1) Projev vůle může být učiněn jednáním nebo opomenutím; může se stát výslovně nebo jiným způsobem nevzbuzujícím pochybnosti o tom, co chtěl účastník projevit.

(2) Právní úkony vyjádřené slovy je třeba vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem.

(3) Právní úkony vyjádřené jinak než slovy se vykládají podle toho, co způsob jejich vyjádření obvykle znamená. Přitom se přihlíží k vůli toho, kdo právní úkon učinil, a chrání se dobrá víra toho, komu byl právní úkon určen.“

§ 36

„(1) Vznik, změnu nebo zánik práva či povinnosti lze vázat na splnění podmínky. K podmínce nemožné, na kterou je vázán zánik práva nebo povinnosti, se nepřihlíží.

(2) Podmínka je odkládací, jestliže na jejím splnění závisí, zda právní následky úkonu nastanou. Podmínka je rozvazovací, jestliže na jejím splnění závisí, zda následky již nastalé pominou.

(3) Jestliže účastník, jemuž je nesplnění podmínky na prospěch, její splnění záměrně zmaří, stane se právní úkon nepodmíněným.

(4) K splnění podmínky se nepřihlíží, způsobí-li její splnění záměrně účastník, který neměl právo tak učinit a jemuž je její splnění na prospěch.

(5) Nevyplývá-li z právního úkonu nebo jeho povahy něco jiného, má se za to, že podmínka je odkládací.“

§ 37

„(1) Právní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný.

(2) Právní úkon, jehož předmětem je plnění nemožné, je neplatný.

(3) Právní úkon není neplatný pro chyby v psaní a počtech, je-li jeho význam nepochybný.“

§ 38

„(1) Neplatný je právní úkon, pokud ten, kdo jej učinil, nemá způsobilost k právním úkonům.

(2) Rovněž je neplatný právní úkon osoby jednající v duševní poruše, která ji činí k tomuto právnímu úkonu neschopnou.“

§ 39

„Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům.“

§ 40

„(1) Nebyl-li právní úkon učiněn ve formě, kterou vyžaduje zákon nebo dohoda účastníků, je neplatný.

(2) Písemně uzavřená dohoda může být změněna nebo zrušena pouze písemně.

(3) Písemný právní úkon je platný, je-li podepsán jednající osobou; činí-li právní úkon více osob, nemusí být jejich podpisy na téže listině, ledaže právní předpis stanoví

jinak. Podpis může být nahrazen mechanickými prostředky v případech, kdy je to obvyklé. Je-li právní úkon učiněn elektronickými prostředky, může být podepsán elektronicky podle zvláštních předpisů.

(4) Písemná forma je zachována, je-li právní úkon učiněn telegraficky, dálnopisem nebo elektronickými prostředky, jež umožňují zachycení obsahu právního úkonu a určení osoby, která právní úkon učinila.

(5) K písemným právním úkonům těch, kteří nemohou číst a psát, je třeba úředního zápisu. Úřední zápis se nevyžaduje, má-li ten, kdo nemůže číst nebo psát, schopnost seznámit se s obsahem právního úkonu s pomocí přístrojů nebo speciálních pomůcek nebo prostřednictvím jiné osoby, kterou si zvolí, a je schopný vlastnoručně listinu podepsat.“

§ 40a

„Je-li o důvod neplatnosti právního úkonu podle ustanovení § 49a, § 140, § 145 odst. 2, § 479, § 589, § 701 odst. 1, § 775 a § 852b odst. 2 a 3, považuje se právní úkon za platný, pokud se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti právního úkonu nedovolá. Neplatnosti se nemůže dovolávat ten, kdo ji sám způsobil. Totéž platí, nebyl-li právní úkon učiněn ve formě, kterou vyžaduje dohoda účastníků (§ 40). Je-li právní úkon v rozporu s obecně závazným právním předpisem o cenách, je neplatný pouze v rozsahu, ve kterém odporuje tomuto předpisu, jestliže se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti dovolá.“

§ 41

„Vztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu.“

§ 41a

„(1) Má-li neplatný právní úkon náležitosti jiného právního úkonu, který je platný, lze se jej dovolat, je-li z okolností zřejmé, že vyjadřuje vůli jednající osoby.

(2) Má-li být právním úkonem zastřen právní úkon jiný, platí tento jiný úkon, odpovídá-li to vůli účastníků a jsou-li splněny všechny jeho náležitosti. Neplatnosti

takového právního úkonu se nelze dovolávat vůči účastníku, který jej považoval za nezastřený.“

§ 42

„Vznikne-li pro neplatnost právního úkonu škoda, odpovídá se za ni podle ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti za škodu.“

§ 42a

„(1) Věřitel se může domáhat, aby soud určil, že dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení jeho vymahatelné pohledávky, jsou vůči němu právně neúčinné. Toto právo má věřitel i tehdy, je-li nárok proti dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen.

(2) Odporovat je možné právním úkonům, které dlužník učinil v posledních třech letech v úmyslu zkrátit své věřitele, musel-li být tento úmysl druhé straně znám a právním úkonům, kterými byli věřitelé dlužníka zkráceni a k nimž došlo v posledních třech letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 116, 117), nebo které dlužník učinil v uvedeném čase ve prospěch těchto osob, s výjimkou případu, když druhá strana tehdy dlužníkuv úmysl zkrátit věřitele i při náležité pečlivosti nemohla poznat.

(3) Právo odporovat právním úkonům lze uplatnit vůči osobě, v jejíž prospěch byl právní úkon učiněn, nebo které vznikl z odporovatelného úkonu dlužníka prospěch.

(4) Právní úkon, kterému věřitel s úspěchem odporoval, je vůči němu neúčinný potud, že věřitel může požadovat uspokojení své pohledávky z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy majetku; není-li to dobře možné, má právo na náhradu vůči tomu, kdo měl z tohoto úkonu prospěch.“

5) § 22 odst. 2

„Zastupovat jiného nemůže ten, kdo sám není způsobilý k právnímu úkonu, o který jde, ani ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného.“

6) § 20 odst. 2

„Za právnickou osobu mohou činit právní úkony i jiní její pracovníci nebo členové, pokud je to stanoveno ve vnitřních předpisech právnické osoby nebo je to vzhledem k jejich pracovnímu zařazení obvyklé. Překročí-li tyto osoby své oprávnění, vznikají

práva a povinnosti právnické osobě, jen pokud se právní úkon týká předmětu činnosti právnické osoby a jen tehdy, jde-li o překročení, o kterém druhý účastník nemohl vědět.“

7) § 31 odst. 4

„Je-li třeba, aby právní úkon byl učiněn v písemné formě, musí být plná moc udělena písemně. Písemně musí být plná moc udělena i tehdy, netýká-li se jen určitého právního úkonu.“

8) § 22 odst.2

„Zastupovat jiného nemůže ten, kdo sám není způsobilý k právnímu úkonu, o který jde, ani ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného.“

Příloha č. 3 (vybraná ustanovení zákona č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů)

1) § 3

„(1) Živností není:

- a) provozování činnosti vyhrazené zákonem státu nebo určené právnické osobě,*
- b) využívání výsledků duševní tvůrčí činnosti, chráněných zvláštními zákony, jejich původci nebo autory,*
- c) výkon kolektivní správy práva autorského a práv souvisejících s právem autorským podle zvláštního právního předpisu,*
- d) restaurování kulturních památek nebo jejich částí, které jsou díly výtvarných umění nebo uměleckořemeslnými pracemi,*
- e) provádění archeologických výzkumů.*

(2) Živností dále není v rozsahu zvláštních zákonů činnost fyzických osob:

- a) lékařů, zubních lékařů a farmaceutů, nelékařských zdravotnických pracovníků při poskytování zdravotní péče a přírodních léčitelů,*
- b) veterinárních lékařů, dalších veterinárních pracovníků včetně pracovníků veterinární asanace a osob vykonávajících odborné práce při šlechtitelské a plemenářské činnosti v chovu hospodářských zvířat,*
- c) advokátů, notářů a patentových zástupců a soudních exekutorů,*
- d) znalců a tlumočnicků,*
- e) auditorů a daňových poradců,*
- f) burzovních dohodců,*
- g) zprostředkovatelů a rozhodců při řešení kolektivních sporů a rozhodců při rozhodování majetkových sporů,*
- h) úředně oprávněných zeměměřických inženýrů,*
- i) autorizovaných architektů a autorizovaných inženýrů činných ve výstavbě, kteří vykonávají svoji činnost jako svobodní architekti a svobodní inženýři,*
- j) autorizovaných inspektorů, kteří vykonávají svoji činnost jako svobodné povolání.*

(3) Živností dále není:

- a) činnost bank, poskytování platebních služeb, vydávání elektronických peněz, provozování platebních systémů, směnářská činnost, činnost pojišťoven, zajišťoven, pojišťovacích zprostředkovatelů a samostatných likvidátorů pojistných událostí a*

odpovědných pojistných matematiků, penzijních fondů, spořitelních a úvěrních družstev, komoditních burz, organizátorů regulovaných trhů, obchodníků s cennými papíry a jejich vázaných zástupců a činnost osob zabývajících se kolektivním investováním a činnosti osob provádějících vypořádání obchodů s cennými papíry, činnosti osob provádějících přijímání a předávání pokynů nebo investičního poradenství týkající se investičních nástrojů za podmínek stanovených zvláštním zákonem a jejich vázaných zástupců, činnost ratingových agentur,

- b) pořádání loterií a jiných podobných her,*
- c) hornická činnost a činnost prováděná hornickým způsobem,*
- d) výroba elektřiny, výroba plynu, přenos elektřiny, přeprava plynu, distribuce elektřiny, distribuce plynu, uskladňování plynu, obchod s elektřinou, obchod s plynem, výroba tepelné energie a rozvod tepelné energie, které podléhají licenci podle zvláštního právního předpisu,*
- e) zemědělství, včetně prodeje nezpracovaných zemědělských výrobků za účelem zpracování nebo dalšího prodeje, nejde-li o provozování odborných činností na úseku rostlinolékařské péče,*
- f) prodej nezpracovaných rostlinných a živočišných výrobků z vlastní drobné pěstitelské a chovatelské činnosti fyzickými osobami,*
- g) námořní doprava a mořský rybolov,*
- h) provozování dráhy a drážní dopravy,*
- i) vykonávání komunikační činnosti podle zvláštního právního předpisu,*
- j) výzkum, výroba a distribuce léčiv,*
- k) zacházení s návykovými látkami, přípravky je obsahujícími a s některými látkami používanými k výrobě nebo zpracování návykových látek podle zvláštního zákona,*
- l) činnost autorizovaných nebo akreditovaných osob v oblasti státního zkušebnictví,*
- m) zahraniční obchod s vojenským materiálem,*
- n) výkon inspekce práce,*
- o) provozování rozhlasového a televizního vysílání,*
- p) nabízení nebo poskytování služeb směřujících bezprostředně k uspokojování sexuálních potřeb,*
- r) zprostředkování zaměstnání,*
- s) provozování stanic technické kontroly,*

- t) *výchova a vzdělávání ve školách, předškolních a školských zařízeních zařazených do rejstříku škol a školských zařízení, vzdělávání v bakalářských, magisterských a doktorských studijních programech a programech celoživotního vzdělávání podle zvláštního právního předpisu,*
- u) *nakládání s vysoce nebezpečnými látkami,*
- v) *provozování letišť, provozování obchodní letecké dopravy a leteckých prací a poskytování leteckých služeb,*
- x) *činnost organizací zřízených podle zvláštních právních předpisů vykonávaná v souladu s účelem, pro který byly zřízeny,*
- y) *výkon sociálně-právní ochrany dětí právníky a fyzickými osobami, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany dětí pověřeny podle zvláštního právního předpisu,*
- z) *vyhledávání, průzkum a těžba nerostných zdrojů ze dna moří a oceánů a jeho podzemí za hranicemi pravomocí států,*
- aa) *provozování pohřebišť,*
- ab) *činnost autorizovaných obalových společností podle zvláštního právního předpisu,*
- ac) *nakládání s vysoce rizikovým a rizikovým biologickým agens a toxinem,*
- ad) *provozování zoologických zahrad na základě licence vydané Ministerstvem životního prostředí,*
- ae) *archivnictví,*
- af) *poskytování sociálních služeb podle zvláštního právního předpisu,*
- ag) *činnost autorizovaných osob, oprávněných ověřovat dosažení odborné způsobilosti vyžadované k získání dílčí kvalifikace podle zvláštního zákona,*
- ah) *pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor.“*

2) § 17 odst. 5

„V oznámení podle odstavce 3 podnikatel uvede a) obchodní firmu nebo název nebo jméno a příjmení, b) identifikační číslo osoby, c) sídlo nebo trvalý pobyt, popřípadě místo podnikání; zahraniční osoba adresu pobytu na území České republiky, byl-li jí pobyt povolen, a umístění organizační složky podniku na území České republiky, pokud ji zřizuje, d) adresu provozovny, identifikační číslo provozovny, bylo-li přiděleno, a předmět podnikání v této provozovně, u živnosti volné obor činnosti, e) datum zahájení (ukončení) provozování živnosti v provozovně.“